



Suomea toisena kielenä puhuvien lasten
neuropsykiatristen haasteiden tunnistaminen
varhaiskasvatuksessa

Iida Hyttinen & Milja Turkia





2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulu

Suomea toisena kielenä puhuvien lasten neuropsykiatristen haasteiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa

Iida Hyttinen & Milja Turkia

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö

Toukokuu 2024

**Suomea toisena kielenä puhuvien lasten neuropsykiatristen haasteiden tunnistaminen
varhaiskasvatuksessa**

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ja syventyä siihen, miten suomea toisena kielenä puhuvia lapsia, joilla on neuropsykiatrisia piirteitä, voidaan tukea varhaiskasvatuksessa ja miten näitä piirteitä voidaan tunnistaa lapsessa, jonka kanssa ei ole yhteistä kieltä. Lisäksi tavoitteena oli lisätä tietoisuutta aiheesta, jotta jokainen lapsi saisi tarvitsemaansa apua ja tukea varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Vantaan päivähoidon toimintayksikkö. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli tuottaa opas toimintayksikön käyttöön ja toiminnan tueksi. Opas sisältää informaatiota sekä neuropsykiatristen piirteiden tunnistamiseen, että niiden tukemiseen. Oppaasta löytyy myös erilaisia tukivälineitä sekä hyödyllisiä sivustoja aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön tietoperustana on käytetty erilaisia ajankohtaisia ja luotettavia lähteitä, kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä varhaiskasvatustilaa. Lisäksi tietoperustana on käytetty haastatteluja, jotka on toteutettu yhteistyössä toimeksiantajan kanssa.

Opinnäytetyön aiheeseen perehtyessä huomattiin, ettei kyseistä aihetta ole aikaisemmin tutkittu. Sekä suomi toisena kielenä-aihetta että neuropsykiatrisia piirteitä on tutkittu erillisinä aiheina, mutta ei yhtenä kokonaisuutena. Aiheeseen perehtyminen on perusteltua ja ajankohtaista, sillä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten määrä päiväkodeissa kasvaa jatkuvasti. Opinnäytetyön yhteydessä toteutettujen haastattelujen perusteella voitiin päätellä, että varhaiskasvatuksen työntekijät ovat kiinnostuneita oppimaan lisää suomea toisena kielenä puhuvien lasten neuropsykiatristen piirteiden tunnistamisesta ja lasten tukemisesta. Haastatteluvastauksista kävi myös ilmi, että muuttuvassa ja monikulttuurisessa varhaiskasvatuksen arjessa tarvitaan jatkuvasti uusia ratkaisuja ja tapoja toimia lasten kanssa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, neuropsykiatriset piirteet, suomi toisena kielenä

Recognizing Neuropsychiatric Traits in Children Who Speak Finnish as a Second Language in Early Childhood Education

Year

2024

Pages

53

The aim for this Bachelor's thesis was to ascertain ways to recognize neuropsychiatric traits in children who speak Finnish as a second language (L2) and how these children can be supported in early childhood education and care (ECEC). Another objective was to raise awareness of this subject so that all children can get the help and support they need in ECEC. This thesis is produced in collaboration with an early childhood education unit of the city of Vantaa.

The development task for this thesis was to produce an instructive and supportive guide for use in the unit. The guide contains information for recognizing and supporting neuropsychiatric traits. Additionally, it includes support tools and useful web pages on the topic. The theoretical background of this thesis consists of current and reliable sources such as a guidebook called Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, made by Finnish National Agency for Education and the existing legislation about early childhood education. The empirical part consisted of interviews held in collaboration with the commissioner.

During the research of this thesis, no other studies on the same subject were found. The topics of the L2 and neuropsychiatric traits had been previously researched separately but not as a joined entity. The topics are relevant and important due to the continually rising number of immigrant children attending ECEC services. Based on the interviews conducted during the process of making the thesis, it is evident that workers in ECEC are interested to learn more about how to recognize neuropsychiatric traits or behaviours in L2-children and how to best offer support to them. Moreover, it became clear that in the multicultural environment of early childhood education, new solutions and methods of working with children are constantly needed.

Keywords: early childhood education, neuropsychiatric traits, Finnish as a second language

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimeksiantajan esittely	7
3	Opinnäytetyön lähtökohdat	8
3.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	9
3.2	Yhteys aikaisempiin tutkimuksiin	10
4	Käsitteitä	11
5	Varhaiskasvatus	13
5.1	Inklusiivinen varhaiskasvatus.....	14
5.2	Erityinen tuki.....	14
5.3	Moninainen varhaiskasvatus	15
6	Neuropsykiatriset haasteet lapsella.....	16
6.1	ADHD	16
6.2	Autismikirjo	17
7	Kielen kehitys	18
8	Kehittämistyön toteutus	19
8.1	Haastattelut	20
8.2	Haastatteluiden tulokset	22
9	Opas	24
9.1	Opas opinnäytetyön tuotoksena	24
9.2	Oppaan työstämisen prosessi.....	26
9.3	Oppaan arviointi	27
9.4	Toimeksiantajan palaute	28
10	Johtopäätökset.....	29
10.1	Nepsy-piirteiden tunnistaminen S2-lapsella.....	30
10.2	Nepsy-piirteiden tukeminen S2-lapsella	33
11	Pohdinta	34
11.1	Opinnäytetyön luotettavuus.....	34
11.2	Eettiset kysymykset	35
11.3	Kehittämissuositukset	35
11.4	Itsearviointi.....	36
	Lähteet	38
	Kuvat.....	41
	Liitteet	41

1 Johdanto

Opinnäytetyössä perehdytään suomea toisena kielenä puhuvien lasten neuropsykiatristen häiriöiden tunnistamiseen varhaiskasvatuksessa. Aiheeseen perehdyttäessä kävi ilmi, että nimenomaan suomea toisena kielenä puhuvien lasten neuropsykiatristen häiriöiden tunnistamisesta ei löydy aikaisempaa tutkimusta eikä esimerkiksi väitöskirjoja tai muita lähteitä. Tämä ihmetytti, sillä aihe kuitenkin on todella ajankohtainen. Ajankohtaisuus näkyi siinä, että etenkin pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisten perheiden määrä lisääntyy päiväkodeissa jatkuvasti ja maahanmuuttotaustaiset perheet ja lapset pyritään ottamaan entistä paremmin huomioon (Opetushallitus 2024). Aiheen ajankohtaisuus käy ilmi myös siinä, kuinka keskustelu nepsy-piirteistä (=neuropsykiatristista piirteistä) on viime aikoina lisääntynyt ja tietoisuus kasvanut.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimiva päivähoidon toimintayksikkö perusteli työn tarvetta nimenomaan sitä kautta, että Vantaalla maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden määrä varhaiskasvatuksessa on viime vuosina kasvanut. Toimintayksikköön kuuluvan päiväkodin lapsista vähintään 50 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia (Anonyymi haastattelu 2024). Sitä kautta myös tarve uudelle osaamiselle ja kielitietoiselle varhaiskasvatukselle on kasvanut. Vieras- ja monikielisten lasten kielitaitoa ja kielen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa monipuolisesti. (Opetushallitus 2024.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ja perehtyä siihen, miten neuropsykiatrisia piirteitä omaavia S2-lapsia voidaan tukea varhaiskasvatuksessa ja miten ylipäätään nepsy-piirteitä voidaan tunnistaa lapsessa, jonka kanssa ei ole yhteistä kieltä. Opinnäytetyössä halutaan tuoda tietoisuutta aiheesta, jotta jokainen lapsi saisi tarvitsemaansa apua ja tukea varhaiskasvatuksessa. Työssä tarkastellaan miten lapsen äidinkieli, muu kuin suomi, vaikuttaa nepsy-piirteiden tunnistamiseen ja mahdollisesti viivyttää oikeanlaisen tuen ja diagnoosin saamista.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämispohjaisena työnä, johon sisältyy tuotos; opas.

Opinnäytetyön liitteeksi luotiin opas, johon koottiin selkeästi ja tiivistetysti opinnäytetyön tärkeimmät kehittämistyön tulokset. Opas on suunnattu varhaiskasvatuksen työntekijöille ja on valmistuttuaan toimeksiantajan käytössä. Oppaaseen koottiin informaatiota autismin ja ADHD:n oireistosta ja vinkkejä, kuinka tunnistaa näitä oireita 3-6-vuotiailla lapsilla. Opas

sisältää tietoa kielellisten haasteiden ja nepsy-piirteiden yhteydestä sekä vinkkejä nepsy-piirteisen lapsen tukemiseen.

Opinnäytetyön aihe valikoitui siten, että erilaisiin vaihtoehtoihin perehdyttäessä päädyttiin siihen lopputulokseen, että suomea toisena kielenä puhuvat lapset, joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä, saattavat tällä hetkellä olla varhaiskasvatuksen väliinpuotoajia. Tällä tarkoitetaan sitä, että lapset, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä ja joilla saattaisi olla tarvetta erityiselle tuelle, saattavat nimenomaan yhteisen kielen puuttumisen takia jäädä vähemmälle huomiolle ja ilman tarvittavaa tukea. Se johtuu siitä, ettei mahdollisia häiriöitä ja piirteitä osata välttämättä tunnistaa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyvän oppaan tarkoituksena onkin antaa varhaiskasvatuksessa työskenteleville neuvoja ja apua siihen, kuinka tunnistaa neuropsykiatrisia piirteitä lapsessa, jonka kanssa yhteistä kieltä ei ole.

Lasten ikä rajattiin 3-6-vuotiaisiin, sillä alle 3-vuotiailla lapsilla on todella vaikeaa tunnistaa nepsy-piirteitä ja lasten tulee olla selvästi puhekykyisiä. Autismia ja ADHD:tä ei myöskään juurikaan diagnosoida alle 3-vuotiaille. Molemmat ovat kuitenkin synnynnäisiä kehityksellisiä häiriöitä ja piirteitä voi huomata jopa 1-vuotiailla. ADHD:tä diagnosoidaan Suomessa yleensä 5-vuotiaasta ylöspäin (ADHD tutuksi 2024). Autismi taas voidaan diagnosoida jo aiemmin, 2-3 vuoden iässä (HUS 2024). On kuitenkin tärkeää tunnistaa piirteet ja tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla, vaikka virallista diagnoosia ei vielä olisikaan.

2 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi päivähoidon toimintayksikkö, johon kuuluu kaksi eri päiväkotia. Toimintayksikköön kuuluu monia eri varhaiskasvatusalan ammattilaisia, kuten opettajia, sosionomeja, avustajia sekä muita moniammatilliseen yhteistyöhön kuuluvia, kuten erityisopettajia ja toimintaterapeutteja. Toisessa päiväkodissa on yhteensä 6 lapsiryhmää ja toisessa 4.

Toimintayksikön järjestämän toiminnan kautta lapset oppivat kieli- ja kulttuuritietoisuutta sekä avoimuutta ja mielenkiintoa toisia kulttuureita kohtaan. Vantaalla kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli-, kulttuuri- ja katsomusidentiteetin kehittymistä sekä ohjata lapset arvostamaan ja kunnioittamaan eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia (Vantaan kaupunki 2024).

Opinnäytetyön aihetta pidettiin ajankohtaisena sekä toimeksiantajan kannalta tarpeellisena, sillä etenkin pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisten perheiden määrä on lisääntynyt viime vuosien aikana. Monikulttuurisuus ja sen huomioiminen kuuluu päiväkotien arkeen ja työntekijöiden on tärkeää kehittää omaa osaamistaan ja taitojaan, jotta he osaavat suhtautua varhaiskasvatuksen tarjoamiin haasteisiin. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään ja korostetaan jokaisen osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Jotta toimintakulttuuri todella toimisi, edellyttää se osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista ja jatkuvaa kehittämistä.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.)

Opinnäytetyön aiheen taustalla on ajatus siitä, kuinka tärkeää inklusiivisen toimintakulttuurin toteutuminen on varhaiskasvatuksessa. Inklusiivinen toimintakulttuuri pääsee toteutumaan ainoastaan silloin, kun jokaista lasta pystytään lähestymään yksilöllisesti ja tarjoamaan hänelle sopivaa apua ja tukea. Niin varhaiskasvatuksessa kuin sosiaalialalla muutenkin, kehittämistyö on aina perusteltua, sillä yhteiskunnallisten muutosten kautta myös alalla ilmenevät haasteet ovat erilaisia ja kaipaavat uudenlaisia ratkaisuja.

3 Opinnäytetyön lähtökohdat

Ylen artikkelin mukaan lapsen tuen tarve varhaiskasvatuksessa voi olla selvästi nähtävissä, mutta sitä ei siltikään aina huomata. Henkilökunnan vaihtuvuus on suurta, sijaisia on paljon eikä kaikilla ole riittävää koulutusta. Tukea tarvitsevat lapset kaipaavat usein nimenomaan rutiineja ja toistoja, jotka henkilökunnan vaihtuvuuden takia voivat puuttua. Tämän takia autismikirjolla olevat sekä ADHD-oireiset lapset ovat usein varhaiskasvatuksen tuessa väliinpuotoajia. Pahimmillaan lapsen itsetunto murentuu jo varhaiskasvatuksessa. Kun tuen tarvetta ei tunnisteta, lapsi voi leimautua vaikeaksi ja erilaiseksi. Tämä puolestaan voi lisätä entisestään uhmaa ja vaikeuksia erilaisissa arjen toiminnoissa. (Tolonen 2020.)

Varhaiskasvatuslain mukaan diagnoosi ei saa olla ehto lapsen tuen saamiselle (Opetushallitus 2024). Silti osa kunnista vaatii diagnoosin tai vähintään lausunnon eri tukimuotoja varten. Kaikilla tukea tarvitsevilla lapsilla ei kuitenkaan ole edes tarvetta diagnoosille. Joissain päiväkodeissa on jopa sääntönä, että tukea tarvitsevia lapsia on oltava useampi tai avustajia ei saada. (Tolonen 2020.)

Ylen artikkelin mukainen tilanne on todellisuutta liian monessa päiväkodissa tällä hetkellä. Lapsen on saatava tarvitsemaansa tukea varhaiskasvatuksessa ja on aikuisen vastuulla tunnistaa tuen tarve. Ilman tukea tilanne voi hankaloitua entisestään kouluun siirtyessä. Monia vaikeuksia voitaisiin ehkäistä varhaisella tuella. Esimerkiksi kielen kehitys on voimakkaampaa päiväkotikäytössä kuin koulukäytössä. Kun lapsi aloittaa koulu-uransa, on hukattu jo vuosia siihen, ettei tukea ole saatu. Suomalaisen hyvinvointivaltion perusajatuksena on ollut, että jokainen lapsi on lähtökohdistaan huolimatta varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa samalla viivalla. Tämä ei voi toteutua, jos osa lapsista ei saa tarvitsemaansa tukea. (Tolonen 2020.)

Tuen saaminen ja tarpeen tunnistaminen voi olla hankalaa jo niillä lapsilla, jotka puhuvat suomea äidinkielenään. Tilanne voi olla entistä hankalampi, kun lapsi ei ymmärrä tai puhu suomea. Opinnäytetyön tavoitteena on perehtyä siihen, miten se, että yhteistä kieltä ei ole, vaikuttaa nepsy-piirteiden tunnistamiseen ja miten sen yli voidaan nähdä. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoisuutta ja toivottavasti myös keskustelua aiheesta.

Varhaiskasvatustilain mukaan on varhaiskasvatuksessa toimittava aina lapsen edun mukaisesti. Tämä tarkoittaa myös sitä, että henkilökuntaa on oltava riittävästi, ja heidän on täytettävä lain määrittämät kelpoisuusvaatimukset. Lasten edun ja turvallisuuden toteutumisen takaamiseksi on huolehdittava, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestetään säännöllisesti ammattitaitoa edistävää täydennyskoulutusta. (Varhaiskasvatustilain 2018, 25 § ja 38 §.) Olisi tärkeää, että täydennyskoulutuksissa lisättäisiin henkilökunnan tietoisuutta juuri S2-taustaisista nepsy-lapsista. Siten voitaisiin edistää oikeanlaisen tuen saamista jokaiselle lapselle, hänen taustoistaan riippumatta.

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään ja syventymään siihen, miten S2-lapsia, joilla on nepsy-piirteitä, voidaan tukea varhaiskasvatuksessa ja miten näitä piirteitä ylipäätään voidaan tunnistaa lapsessa, jonka kanssa ei ole yhteistä kieltä. Tämä saattaa olla haasteellista, sillä ADHD ja autismi voivat ilmetä monin eri tavoin ja oireet ovat aina yksilöllisiä. Lisäksi tavoitteena oli lisätä tietoisuutta aiheesta, jotta jokainen lapsi saisi tarvitsemaansa apua ja tukea varhaiskasvatuksessa. Tietoisuutta pyrittiin lisäämään sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten että vanhempien keskuudessa. Tiedon lisääminen voi

auttaa varmistamaan, että jokainen lapsi saa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta varhaiskasvatuksessa, oli hänen kielellinen taustansa mikä tahansa. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös sitä, miten kielen ja kulttuurin eroavaisuudet voivat vaikuttaa neuvonpöytäpiirteiden tunnistamiseen ja mahdollisesti hidastaa oikeanlaisen tuen ja diagnoosin saamista. Näiden tekijöiden ymmärtäminen ja niiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa auttaa varmistamaan kaikkien lasten tasapuolisen kohtelun ja tukemisen.

Tavoitteena oli saada opinnäytetyö valmiiksi ajallaan, toteuttaa haastatteluja työn tueksi sekä suunnitella työhön liitteeksi tuotos. Haastattelujen tavoitteena oli antaa opinnäytetyölle tietopohjaa ja olla perustana tuotokselle. Opinnäytetyön tuotoksena muodostunut opas varhaiskasvatukseen pitää sisällään, kuinka tunnistaa ja tukea S2-lapsia, joilla on neuvonpöytäpiirteitä. Tavoitteena oli, että oppaasta olisi hyötyä opinnäytetyön toimeksiantajalle ja se lisäisi lasten inklusiivisuutta sekä henkilökunnan tietoisuutta päiväkodeissa.

3.2 Yhteys aikaisempiin tutkimuksiin

Sekä lasten neuropsykiatrisista piirteistä että suomea toisena kielenä puhuvista lapsista löytyi tietoa esimerkiksi Laurea Finna-sivustolta aiempien opinnäytetöiden muodossa. Opinnäytetöihin perehtyminen auttoi ennen kaikkea siten, että niissä käytettyjä lähteitä pystyttiin hyödyntämään tässä opinnäytetyössä.

Laurea Finna-palvelusta löytyi myös väitöskirjatutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajaoppilaiden käsityksiä omista vaikeuksistaan yleisopetuksessa ja heidän kokemuksiaan koulunkäynnistä sekä erityisopetuksesta. Siinä tuodaan esille maahanmuuttajaoppilaiden erityistarpeita sekä tapoja tukea kaksikielisyttä ja arvioida erityisen tuen tarvetta. (Laaksonen 2008, 23-25.) Tutkimusta on tehty 1.-9.-luokkien oppilaille eli ikäryhmä ei ollut sama kuin tässä opinnäytetyössä tutkittu, mutta teemat kuitenkin sivuavat toisiaan ja saatuja tutkimustuloksia oli mahdollista peilata tämän opinnäytetyön aiheeseen.

Tutkimukseen perehtyessä päälöydöksiä olivat ne, kuinka merkityksellistä kaksikielisyden tukeminen on niin koulumaailmassa kuin varhaiskasvatuksessa. On tärkeää, että nuoren (ja lapsen) myönteistä kaksikielistä identiteettiä tuetaan ja pidetään merkittävänä. Tämän lisäksi on tärkeää tarkastella lapsen kykyä oppia sekä löytää vahvuudet ja toisaalta ne alueet, joissa tarvitaan harjaantumista ja taitojen karttumista. Tässäkin siis korostuu jokaisen lapsen

yksilöllisten piirteiden havainnointi sekä tuen ja avun tarjoaminen niiden mukaisesti. (Laaksonen 2008, 23-26.)

Kankaanpään kaupungin sivustolta löytyi työkalu erilaisten piirteiden ja häiriöiden tunnistamiseen. Työkalu pitää sisällään autismikirjon häiriöt, lukivaikeudet, hahmottamisen vaikeudet sekä aistitiedon säätelyn pulmat. Jokaisessa kohdassa on erilaisia kysymyksiä, joita voi pohtia häiriöön liittyen sekä linkkejä, jotta tietoa etsivä voi kartoittaa omaa tietämystään. (Kankaanpään kaupunki 2024.) Kyseistä työkalua pystyttiin hyödyntämään opinnäytetyön tuloksena syntyvän oppaan suunnittelussa.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyen oli myös tärkeää kartoittaa tietoa erityislasten ja -perheiden avuksi ja tueksi sekä myös erityispiirteiden tunnistamiseen ja lasten tukemiseen. Aiheeseen liittyen löytyi sivusto, joka sisältää paljon tietoa nimenomaan näihin aiheisiin liittyen ja yli diagnoosirajojen. Tutkittavalla ikäryhmällä (3-6-vuotiaat) diagnooseja harvemmin vielä tehdään tai erityispiirteitä aletaan vasta tutkimaan, mutta on tärkeää, että ilman diagnoosiakin lapset ja heidän perheensä saavat tukea ja apua arkeensa. (Erityisperheet 2022.)

Neuropsykiatrisista häiriöistä löytyy kattavasti ajankohtaista tietoa, muun muassa kokemukertomuksia, vertaistukea, tietoa, materiaaleja ja kursseja sekä Autismi- että ADHD-liiton nettisivuilta. Kattavat tietokokonaisuudet auttoivat opinnäytetyön tietopohjan kartoittamisessa sekä siinä, että tuotoksena syntyvä opas koostuu aidosti ajankohtaisesta ja hyödyllisestä tiedosta. Lisäksi oli tärkeää, että opinnäytetyötä tehdessä muodostuva tietoperusta koostuu asianmukaisesta termistöstä ja tutkitusta, paikkaansa pitävästä tiedosta.

4 Käsitteitä

Tässä luvussa on koottuna opinnäytetyön keskeisimpiä käsitteitä selitettynä auki. Käsitteitä tarkastellaan opinnäytetyössä laajemmin, mutta tässä luvussa ne on selitetty mahdollisimman ytimekkäästi ja selkeästi. Lukija voi palata tähän lukuun opinnäytetyötä lukiessaan.

S2 tarkoittaa lyhennettä sanoista suomi toisena kielenä. Puhuttaessa S2-lapsesta, tarkoitetaan siis lasta, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Varhaiskasvatuksessa puhuttaessa S2-lapsesta tarkoitetaan siis lasta, joka puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea. Lapsi saa varhaiskasvatuksessa S2-opetusta toiminnan kautta, esimerkiksi yhteisissä leikeissä ja peleissä. (Vantaan kaupunki 2024.)

Neuropsykiatrinen häiriö tarkoittaa synnynnäistä kehityksellistä aivojen toimintaan liittyvää häiriötä, joka ilmenee kullekin häiriölle tyypillisenä toimintatapana ja käyttäytymisenä. Neuropsykiatrisiin häiriöihin ei ole parannuskeinoa, mutta monet hyötyvät esimerkiksi lääkkeitä ja toimintaterapiasta. Neuropsykiatriset häiriöt vaikuttavat muun muassa tunteiden ilmaisuun, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, toiminnanohjaukseen sekä oppimiseen. Neuropsykiatrisia häiriöitä ovat esimerkiksi autismikirjo, ADHD, Touretten syndrooma, OCD, Dysleksia ja Dyskalkulia. Opinnäytetyössä tarkastellaan aihetta lähinnä autismikirjon ja ADHD:n kannalta, sillä ne ovat tunnistettavissa jo pienellä lapsella. (HUS 2024.)

Nepsy on lyhenne sanasta neuropsykiatrinen häiriö. Lyhennettä voidaan käyttää keskusteltaessa neuropsykiatrisista häiriöistä yleisesti tai viitattaessa neuropsykiatriseen arviointiin, hoitoon tai tutkimukseen. Termiä voidaan myös käyttää puhuttaessa neuroepätyypillisestä henkilöstä (=henkilö, jolla on neuropsykiatrinen häiriö). (Näe Nepsy 2024.)

ADHD eli aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö on yksi yleisimmistä neuropsykiatrisista häiriöistä. Kirjainlyhenne tulee englanninkielisistä sanoista **Attention-Deficit Hyperactivity Disorder**. ADHD:ta on kolmea muotoa; tarkkaamaton muoto (entinen ADD), yliaktiivis-impulsiivinen muoto sekä yhdistetty muoto. Nykyään näistä kaikista annetaan kuitenkin yhteinen diagnoosi ADHD. Leikki-ikäisellä lapsella ADHD voi ilmetä esimerkiksi tunnepurkauksina, levottomuutena, kärsimättömyytenä ja tarkkaamattomuutena. Lapsen huomio ja tarkkaavaisuus siirtyy herkästi asiasta toiseen, ja esimerkiksi leikkiin keskittyminen voi olla lyhytkestoista. (ADHD-liitto 2024.)

Autismikirjon häiriö on neuropsykiatrinen häiriö, josta voidaan käyttää lyhennettä ASD (autism spectrum disorder). Autismikirjon häiriöitä ovat esimerkiksi autismi, Aspergerin oireyhtymä ja Rettin oireyhtymä. Nykyisin kaikista autismikirjon häiriöistä annetaan kuitenkin yhteinen diagnoosi. (Terveystalo 2024.) Autismin yleisimpiä oireita ovat vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, toistuvat käyttäytymismallit, aistilyherkkyys sekä kielellisen kehityksen haasteet. Lapsella voidaan huomata autismikirjon piirteitä jo alle 3-vuotiaana. (Autismiliitto 2023.)

Valikoiva puhumattomuus tarkoittaa vaikeutta tai kyvyttömyyttä puhua tietyissä tilanteissa. Valikoiva puhumattomuus on yleistä nepsy-lapsilla, mutta yleensä se liitetään varsinkin autismikirjoon. Valikoivasti puhumaton lapsi ei kuitenkaan ole automaattisesti neuroepätyypillinen. Lapsella, joka on valikoivasti puhumaton, on hyvät valmiudet

puhumiseen. Yleensä lapsi puhuu kotona normaalisti, mutta puhumisen vaikeus ilmenee esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Valikoivasti puhumattoman lapsen on yleensä myös vaikeaa ottaa katsekontaktia, käyttää elekieltä ja nauraa tai itkeä ääneen. Vaikka nimitys on valikoiva puhumattomuus, lapsi ei valitse olla puhumatta. Kyse on kykenemättömyydestä puhua tilanteissa, jotka herättävät ahdistusta. (Mielenterveystalo 2024.)

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa eri koulutustaustaisten ammattilaisten, kuten opettajien, sosionomien, psykologien ja lääkäreiden yhteistyötä lasten hyvinvoinnin ja kehityksen tueksi. Yhteistyön avulla ratkaistaan ongelmia, jotka voivat olla liian haastavia yksittäisen ammattiryhmän näkökulmasta tai yksin työskennellen. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain taholla herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Moniammatillista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. (Opetushallitus 2024.)

Varhaiskasvatuksen tukitoimet on kehitetty, jotta jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämiä tukitoimia. Kaikki varhaiskasvatuksessa olevat lapset saavat tarpeidensa mukaan **yleistä tukea**. Lapsi voi tarvita tukea esimerkiksi siirtymätilanteissa, kielen kehityksessä tai kaverisuhteissa. **Tehostettua tukea** annetaan, jos yleinen tuki ei riitä. Tehostetun tuen aloittaminen ei edellytä diagnoosia. Vahvin tukimuoto on **erityinen tuki**. Erityistä tukea annetaan, mikäli tehostettu tuki ei ole riittävää tai kun lapsi tarvitsee sitä esimerkiksi vammasta, sairaudesta tai kehityksen viivästyelmästä johtuen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024.)

5 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Varhaiskasvatuksen toiminnassa painottuu vahvasti pedagogiikka ja se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää.

Varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset ovat iältään 0-6-vuotiaita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on muun muassa tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä tukea huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa esimerkiksi työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatuksen toiminta on vahvasti sidottu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Opetushallitus 2024.)

Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja toteutus perustuu vahvasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 10). Varhaiskasvatusta puolestaan säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta (Varhaiskasvatustaki 2018, 1§).

5.1 Inklusiivinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa jokainen lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia ainutlaatuisena yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lapsen osallisuutta ja oppimista sekä sen lisäksi vastaa jokaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Jotta inklusiivinen varhaiskasvatus pääsee toteutumaan, on sen edellytyksenä laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Se edellyttää myös inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 2.4, 3.0.)

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään jokaisen osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Jotta toimintakulttuuri todella toimisi, edellyttää se osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.) Toimintaa tulisi siis kehittää jatkuvasti ja ottaa huomioon tapahtuvat muutokset sekä lasten yksilölliset tarpeet ja toiveet. Jotta varhaiskasvatus todella olisi jokaiselle lapselle yhdenvertaista ja tasa-arvoista, tulee jokaisen lapsen toimintaa seurata ja tarkastella monesta eri näkökulmasta. Lisäksi on tärkeää, että lapsen mahdolliset tuen tarpeet tunnistetaan ja hänelle tarjotaan hänen kasvunsa ja kehityksensä kannalta tarvittavat tukipalvelut.

5.2 Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa toteutettavalla erityisellä tuella tarkoitetaan lapselle yksilöllisesti suunniteltua tuen muotoa, joka otetaan käyttöön silloin, kun yleinen tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan tarjota lapselle, jolla on vamma, sairaus, kehityksen viivästymä tai muu syy, joka selvästi alentaa lapsen toimintakykyä. Tuen tarpeen ilmetessä on tärkeää muistaa, että lapsella on oikeus saada erityistä tukea välittömästi. Erityinen tuki muodostuu

useista tuen muodoista ja palveluista. Se voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Tuen tarpeen arvioinnin prosessi alkaa joko varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajan, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön aloitteesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 5.3-5.4.)

5.3 Moninainen varhaiskasvatus

Yhdenvertaisen toimintakulttuurin luomisessa on tärkeää, että työyhteisön työntekijät keskustelevat näistä teemoista yhdessä. Ihmisten asenteet ja arvot saattavat lähes huomaamatta tulla esille puheessa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa ja nämä välittyvät suoraan lapsille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.) Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että työyhteisössä on selkeä linjaus esimerkiksi siitä, millä termeillä asioista tulisi keskustella ja lisäksi uskallusta puuttua tilanteisiin, jossa käytettävä termistö on vanhentunutta tai epäsopivaa. Aikuisten toiminta vaikuttaa lapseen paljon ja jokaisella lapsella on oikeus saada kokea yhteenkuuluvuutta ja -vertaisuutta.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan tukea lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan ja tuen tasot jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tuki voi koostua pedagogisista, rakenteellisista ja/tai hoidollisista tuen muodoista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 63.) Tuen tarpeen tunnistaminen on ensimmäinen askel kohti tuen saamista ja onkin merkityksellistä, että tunnistaminen tehdään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta tarjotusta tuesta on lapselle mahdollisimman suuri hyöty.

Varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen (Varhaiskasvatuslaki 2018, 10§). Laki korostaa jokaisen lapsen yksilöllisen edun ja tarpeiden huomioon ottamista ja tarvittavan tuen tunnistamista ja tarjoamista. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä sekä monimuotoisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.) Kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseksi onkin siis tärkeää, että jokaisen lapsen yksilöllisyys ja taustat otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

6 Neuropsykiatriset haasteet lapsella

Neuropsykiatriset häiriöt, kuten ADHD ja autismi ovat kehityksellisiä aivojen toimintaan liittyviä häiriöitä. Ne ovat synnynnäisiä, eikä niistä voi parantua. Vaikka neuropsykiatriset häiriöt ovat synnynnäisiä ja täten olemassa jo lapsena, löytyy usein diagnoosi vasta teininä tai aikuisena. Joskus voi myös olla, että lapsella on paljon nepsy-piirteitä, mutta ei diagnoosia. On tärkeää tukea lasta hänen haasteissaan, oli hänellä diagnoosia tai ei. Opinnäytetyössä käsitellään neuropsykiatrisista haasteista ainoastaan ADHD:ta ja autismikirjoa, sillä niiden piirteitä voidaan havaita jo pienillä lapsilla. (HUS 2024.)

6.1 ADHD

Leikki-ikäisen lapsen luonnollisen vilkkauden ja lyhytjänteisyyden takia voi olla haastavaa erottaa normaali aktiivisuus ja tarkkaavuuden vaihtelut niistä poikkeavista oireista, jotka voivat viitata tarkkaavuus- ja ylivilkkaushäiriöön. Esikoulu- ja kouluikäisillä lapsilla ADHD:n keskeiset oireet, kuten vaikeudet säädellä aktiivisuutta ja tarkkaavuutta sekä impulsiivisuus, tulevat selvemmin esille. Oireet vaihtelevat yksilöllisesti ja riippuvat sekä ADHD:n ilmenemismuodosta että ympäristöstä, jossa lapsi toimii. (ADHD-liitto 2024.)

Leikki-ikäisen lapsen diagnosointi voi olla haastavaa, eikä se aina ole tarpeellista. On tavallista, että ADHD-diagnoosi tarkentuu kouluikää lähestyttäessä tai vasta kouluvuosien aikana, sillä tällöin tarkkaavuuden vaatimukset kasvavat ja tarkkaavuuden haasteisiin aletaan kiinnittää entistä tarkempaa huomiota. Tärkeintä on, että lapsi saa tarvitsemaansa tukea diagnosista riippumatta. (ADHD-liitto 2024.)

ADHD ilmenee jokaiselle lapselle ominaisella tavalla. On kuitenkin olemassa kolme ydinoiretta, jotka ovat tarkkaamattomuus, impulsiivisuus ja aktiivisuuden säätelyn ongelmat. Tarkkaamattomuus voi ilmetä lapsella esimerkiksi keskittymisen haasteena. Lapsi ei jaksa kuunnella ohjeita, tekee huolimattomuusvirheitä ja häiriintyy helposti ulkopuolisista ärsykkeistä. Impulsiivisuus voi näkyä vaikeutena odottaa omaa vuoroa, päälle puhumisena ja tunteiden säätelyn vaikeuksina. Aktiivisuuden säätelyn ongelma voi liittyä joko yli- tai aliaktiivisuuteen. Yliaktiivinen lapsi on paljon liikkeessä, hänen on vaikeaa istua paikoillaan ja hän saattaa puhua todella paljon. Aliaktiivinen lapsi taas saattaa vaikuttaa väsyneeltä, poissaolevalta tai haaveilevalta. Hän on kuin omissa maailmoissaan. Aliaktiivisuus on tyypillistä tarkkaamattomassa ADHD:ssa, eli entinen ADD. (ADHD-liitto 2024.)

ADHD-lasta voi tukea varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin. Lasta voi auttaa tilanteiden ennakointi ja rutiinit. Samanlaisina toistuvat arjen rutiinit auttavat lasta hahmottamaan ja jäsentämään päivää. Ohjeiden ja sääntöjen kertomisessa voi käyttää apuna kuvakortteja. Kuulosuojaimet voivat auttaa lasta keskittymään leikkiin tai tehtävään, jotta hän ei häiriinny tai ylikuormitu taustalla kuuluvista äänistä. Levoton ja tarkkaamaton ADHD-lapsi saa usein paljon negatiivista palautetta toiminnastaan, jolloin jatkuva kielteinen palaute alkaa vaikuttamaan lapsen itsetuntoon. On tärkeää, että lapsi saa kehuja ja kannustusta myös pienemmissä asioissa ja onnistumisissa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020.)

6.2 Autismikirjo

Autismin ydinpiirteet ilmenevät hyvin yksilöllisesti ja ne voivat tulla esiin jo varhaisessa vaiheessa, usein ennen yhden vuoden ikää. Ydinpiirteisiin kuuluu puuttuva katsekontakti, erilainen reagointi aistiärsykkeisiin, viivästynyt kielenkehitys ja poikkeava tapa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Lapsi saattaa olla reagoimatta omaan nimeensä, vastata kommunikaatioyrityksiin eri tavalla tai ilmaista tunteitaan poikkeuksellisesti. Lisäksi lapsi voi vetäytyä omiin leikkeihinsä, olla herkkä aistimuksille ja ärsyyntyä helposti. Tarve tutuille ja toistuville rutiineille korostuu ja arjen muutokset voivat olla vaikeita käsitellä, mikä saattaa näkyä haastavana käytöksenä. Syömisessä, pukeutumisessa ja omien tarpeiden ilmaisemisessa voi esiintyä vaikeuksia. (Autismiliitto 2024.)

Monella autismikirjon lapsella on aistisäätelyn vaikeuksia eli yli- tai aliherkkyyksiä. Aistiliherkkyys voi näkyä tavallista voimakkaampana reagoitina ärsykkeisiin. Lapsi saattaa esimerkiksi vältellä tiettyjä ruokia koostumuksen takia, tuntea tiettyjä ääniä epämiellyttävänä, esimerkiksi taputus, piippaukset ja kovat äänet, vältellä vilkkuvia ja kirkkaita valoja sekä kokea tietyt tekstiilit epämiellyttävänä. Aistialiherkkä lapsi taas vaatii tavallista voimakkaamman ärsykkeen havaitakseen ja reagoidakseen siihen. Tällainen lapsi saattaa pyrkiä tuottamaan aistiärsykeitä oman vireystilan ylläpitämiseksi tai itsensä rauhoittamiseksi. (Duodecim 2023.)

Autismikirjolla olevaa lasta voi tukea varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin. Kaikki tukikeinot eivät kuitenkaan sovi jokaiselle lapselle, vaan on toimivat tukitoimet löydettävä jokaiselle yksilöllisesti. Lapselle voi olla suuri apu kuvakorteista ja selkeistä ohjeista. Autismikirjon lapsi tarvitsee yleensä rutiineja ja toistoja. Mikäli varhaiskasvatuksessa tulee

jokin yllättävä muutos päivän aikatauluun, voi olla hyvä ottaa lapsi rauhalliseen tilaan ja selittää mahdollisimman selkeästi, mitä tulee tapahtumaan. Autismikirjolla oleva lapsi saattaa stressaantua herkästi esimerkiksi aistiylikuormituksesta. Tällaisen lapsen kanssa voi mennä esimerkiksi pukemaan ulkovaatteita rauhassa ennen muita lapsia. Lasta ei kannata hoputtaa pukemisessa. Leikin ja vuorovaikutuksen tukemiseksi aikuinen voi olla mukana kertomassa säännöistä, rajaamassa tilaa tai rohkaisemassa. Aistiyliherkkää lasta voi tukea kuulosuojaimilla, rauhallisella tilalla ja aistileluilla. (Autismiliitto 2024.)

7 Kielen kehitys

Lapsen kielen kehitys alkaa jo varhain vauvana, kun hän on vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa. Aluksi vauva ilmaisee itseään itkulla, ilmeillä ja eleillä. Vauva- ja taaperoiässä kielen kehityksen kannalta onkin tärkeää, että lapselle puhutaan, luetaan ja lauletaan. 1,5 vuoden iässä lapsi ymmärtää puhetta enemmän kuin osaa itse tuottaa. Tämän ikäinen lapsi osaa tuottaa muutamia kymmeniä sanoja ja noudattaa selkeitä ja lyhyitä käskyjä. 2-3-vuotiaan lapsen sanavarasto on jo satoja sanoja. Lapsi osaa lyhyitä, muutaman sanan lauseita ja hallitsee sanojen taivuttamisen. 3-5-vuotiaan lapsen puhe on jo hyvin ymmärrettävää ja vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet. 5-6-vuotiaana lapsen sanavarasto on noin 14 000 sanaa. Lapsi osaa tuottaa kertovaa puhetta, vastata kysymyksiin, kuunnella puhetta ja osaa lauseiden muodostamisen perussäännöt. (Aivoliitto 2024.)

Kaksi- tai monikielisessä ympäristössä kasvaminen ei itsessään lisää riskiä lapsen kielihäiriöille. Pikemminkin kaksikielisyttä pidetään yleensä tekijänä, joka vahvistaa lapsen kielellistä tietoisuutta ja edistää hänen kielitaitonsa kehittymistä. Kuitenkin monikielisyden oppimiseksi on ensin opittava ainakin yksi kieli äidinkielen tasoisesti. Mikäli lapsi ei ole kuitenkaan saanut riittävää tukea oman äidinkieltensä oppimiseen, saattaa se vaikuttaa negatiivisesti hänen kykyynsä oppia toista kieltä. Syynä tähän voi olla esimerkiksi perheen kohtaamat vaikeudet, jotka ovat saattaneet rajoittaa lapsen vuorovaikutusta äidinkieltensä kanssa. Lisäksi lapsella voi olla erityisiä vaikeuksia vieraan kielen oppimisessa. Toisen kielen oppiminen voi hidastua myös, mikäli lapsi ei altistu riittävästi suomen kielelle. Esimerkiksi tilanteessa, jossa muut lapset eivät ota häntä mukaan leikkeihin, ja vuorovaikutukseen tai jos lapsi on itse hyvin ujo osallistumaan varhaiskasvatuksessa toimintaan. (Launonen 2007, 204.)

Kielen ja kommunikaation vaikeudet ovat yksiä autismikirjon ydinoireista. Näihin vaikeuksiin kuuluvat muun muassa tilannesidonnan ymmärtämisen vaikeudet, keskustelutaitojen

puutteet sekä kertovan puheen haasteet. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan 63 % 8-vuotiaista autismikirjon lapsista on kehityksellinen kielihäiriö ja 30 % autisteista ei koskaan saavuta lausetasoista puhetta. Kielen kehitykseen liittyvät haasteet ovat siis hyvin yleisiä lapsilla, jotka ovat autismikirjolla. Lisäksi lapsella voi esiintyä valikoivaa puhumattomuutta. Valikoiva puhumattomuus on yleistä neuroepätyypillisillä, mutta myös neurotyypilliset voivat olla valikoivasti puhumattomia. Täten voi olla haastavaa tunnistaa, johtuuko lapsen kielen kehityksen hitaus mahdollisesta autismikirjosta, kaksikielisyydestä vai onko lapsi kenties valikoivasti puhumaton. (Duodecim 2023.)

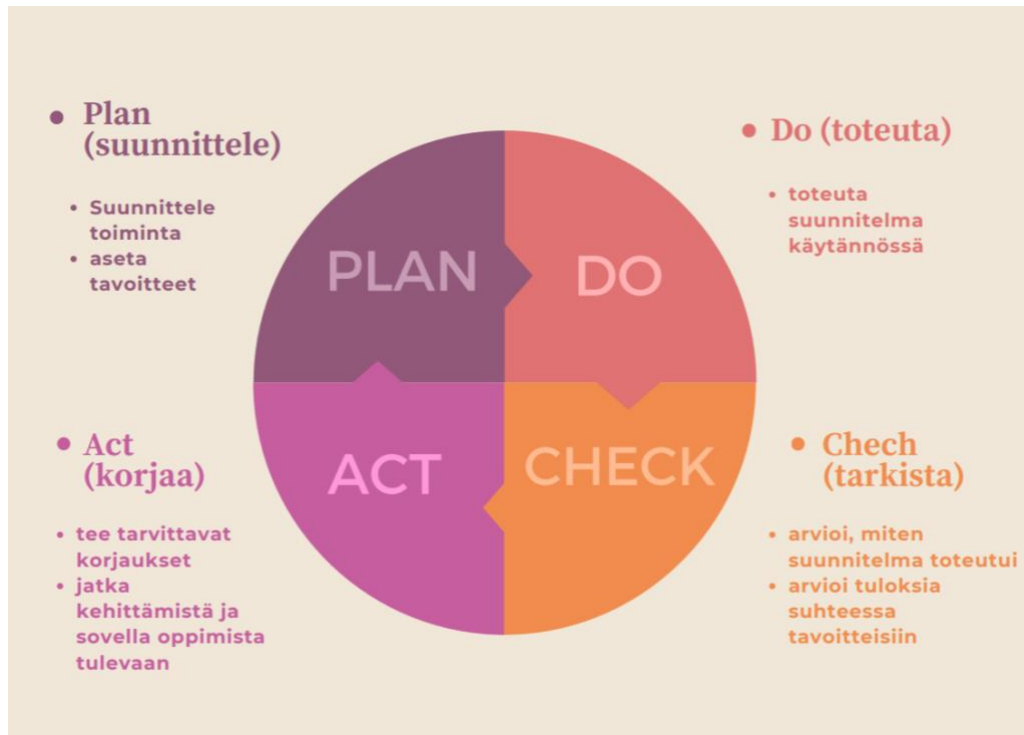
Kielen kehitystä, kuten myös kielellisen identiteetin kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa. Kielellistä kehitystä vahvistaa varhaiskasvatuksen monipuolinen kieliympäristö ja yhteistyö huoltajien kanssa. Keinoja kielen kehityksen sekä kielellisen identiteetin kehityksen vahvistamiseen on monia. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään monipuolisia ja vaihtelevia tekstilajeja. Lapsille esitellään laajasti lastenkirjallisuutta, ja heille kerrotaan tarinoita, samalla rohkaisten heitä keksimään omia tarinoitaan. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa käytetään puheen lisäksi muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä ja tekstejä. Lasten kyky ilmaista itseään kehittyy, kun heidän kielellinen muistinsa vahvistuu ja sanavarastonsa laajenee. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44-46.)

8 Kehittämistyön toteutus

Opinnäytetyön toteuttamisessa on käytetty kehittämisorientaationa PDCA-mallia. Kirjainlyhenne tulee sanoista **Plan, Do, Check, Act**, eli suunnittele, toteuta, tarkista, korjaa. PDCA-malli sopii kehittämispohjaiseen opinnäytetyöhön sen järjestelmällisyyden ja käytännönläheisen lähestymistavan takia. Malli auttaa organisoimaan työtä, analysoimaan tuloksia ja parantamaan toimintaa. (Mcs 2020.) PDCA-malli toimii syklisenä prosessina, mikä tarkoittaa sitä, että se voidaan toistaa useita kertoja projektin aikana. Tämä mahdollistaa jatkuvan kehittämisen ja oppimisen.

Opinnäytetyön alussa suunnitellaan kehittämistyön tavoitteet, menetelmät ja toimintatavat. Tämä vastaa PDCA-mallin ensimmäistä vaihetta, suunnittelua. Toteutusvaihetta vastaa opinnäytetyön seuraava vaihe, suunnitelman toteuttaminen käytännössä. Tässä opinnäytetyössä tämä tarkoittaa kirjoittamista, tietoperustaan perehtymistä, haastattelujen toteuttamista sekä oppaan kokoamista. Opinnäytetyön keskivaiheessa arvioidaan tuloksia,

kerätään tietoa ja analysoidaan saatuja havaintoja. Tämä vastaa PDCA-mallin kolmatta vaihetta, tarkistusta. Opinnäytetyön loppu vastaa PDCA-mallin neljättä vaihetta, toimintaa. Tässä vaiheessa tehdään johtopäätökset ja suunnitellaan toimintasuunnitelma saavutettujen tulosten perusteella. Tarvittaessa korjataan ja parannetaan toimintaa.



Kuva 1: PDCA-malli

Ammatillisen keskustelun lähteenä käytetään haastatteluja, jotka toteutettiin opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa. Yksiköstä saatiin useita eri haastateltavia, jotka ovat erilaisista koulutustaustoista ja heillä jokaisella on ainutlaatuista työkokemusta ja tietopohjaa alalta. Haastatteluiden tavoitteena oli saada haastateltavilta mahdollisimman paljon uusia näkökulmia ja toisaalta myös ideoita mahdollisista kehityskohteista opinnäytetyön aiheeseen liittyen.

8.1 Haastattelut

Opinnäytetyön kehittämismenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastateltavina toimi opinnäytetyön toimeksiantajan työntekijöitä sekä lisäksi neuvolapsykologi, erityisopettajia ja toimintaterapeutteja. Menetelmäksi valittiin haastattelu, sillä se on erityisen hyvä laadullisen

tiedon keräämiseen. Laadullinen tieto keskittyy ymmärtämään ilmiötä syvällisesti eikä vain numeeristen tulosten kautta. Haastattelu on tehokas tapa ymmärtää yksilöiden tunteita, kokemuksia ja näkemyksiä. Tämän lisäksi se mahdollistaa syvällisen tiedon keräämisen. (Abbadia 2023.)

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämispohjaisena opinnäytetyönä, johon liitettiin tuotoksena opas. Kyseinen toteuttamistapa valittiin, sillä se sopi parhaiten yhteen opinnäytetyön aiheen kanssa. Kehittämispohjainen opinnäytetyö pyrkii ratkaisemaan käytännön ongelmia, kehittämään uusia menetelmiä tai tuottamaan uutta tietoa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä näitä kaikkia.

Opinnäytetyötä varten haastateltiin toimintayksikön työntekijöitä. Haastatteluihin osallistui lähihoitajia, sosionomeja, varhaiskasvatuksen opettajia, toimintaterapeutteja, lastenohjaajia sekä erityisopettajia. Yhteensä haastatteluihin osallistui 26 henkilöä. Haastattelut toteutettiin yhteyshenkilön kautta sähköpostitse. Haastattelumenetelmäksi valikoitui sähköpostihaastattelu, sillä se oli aikataulusyistä paras tapa toteuttaa haastattelut niin toimintayksikön kuin opinnäytetyön tekijöiden kannalta. Tällä tavoin jokainen vastaaja pystyi vastaamaan kysymyksiin oman aikataulunsa mukaan, eikä ollut tarvetta järjestää kaikille sopivaa, yhteistä haastattelu-aikaa.

Yhteyshenkilö välitti haastattelukysymykset eteenpäin toimintayksikössä ja hänen kauttaan saatiin myös vastaukset takaisin. Haastatteluprosessi aloitettiin heti Vantaan kaupungin myönnettyä tutkimusluvan opinnäytetyölle. Haastateltaville annettiin kolme viikkoa aikaa vastata kysymyksiin ja lähettää vastaukset yhteyshenkilölle. Haastattelukysymykset muodostuivat siten, että opinnäytetyön tekijät pohtivat omaan aiheeseensa liittyen sopivia kysymyksiä. Kysymykset tarkentuivat sitä mukaa, kun opinnäytetyön aihe tarkentui. Kysymyksiä myös muokattiin sen mukaan, ketä vastaajat olivat ja mitkä heidän työnimikkeensä olivat. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyön lopussa liitteenä.

Haastattelutuloksia analysoitiin siten, että kaikki saadut vastaukset yhdistettiin aluksi yhteen dokumenttiin ja sen jälkeen niitä vertailtiin toisiinsa. Vertailun kautta haastatteluvastauksista pystyttiin löytämään samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Niiden pohjalta pystyttiin tekemään johtopäätöksiä sekä valikoimaan tietoa opinnäytetyön liitteenä syntyvää opasta varten. Toimintaterapeuteilta ja erityisopettajilta saatiin opinnäytetyöhön paljon arvokasta tietoa S2- taustaisten nepsy-lasten erilaisista ja yksilöllisistä piirteistä ja haasteista arjessa sekä tukimenetelmistä. Heiltä saatiin tietoa siitä, miten juuri suomea toisena kielenä puhuvia

nepsy-lapsia voidaan parhaiten tukea ja tunnistaa heiltä nepsy-piirteitä. Muilta haastatteluun osallistuneilta kerättiin tietoa siitä, onko nepsy-piirteitä hankalampaa tunnistaa S2-lapsilla ja kuinka paljon tällaisia lapsia he kohtaavat urallaan.

8.2 Haastatteluiden tulokset

Kaikki haastateltavat kertoivat kohtaavansa työssään paljon suomea toisena kielenä puhuvia lapsia sekä nepsy-lapsia. Noin puolet toimintayksikön lapsista puhuu äidinkielenään jotakin muuta kuin suomea. Kuitenkin puolet haastateltavista kertoi, etteivät he olleet kohdanneet koko uransa aikana edes yhtä nepsy-piirteistä (joko diagnoosi tai epäily) S2-lastaa.

Arvioisin, että Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella reilusti yli 2/3-osalla nepsy-piirteisistä lapsista on S2-tausta.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että nepsy-piirteitä on haastavampaa tunnistaa lapsella, jonka äidinkieli ei ole suomi. Kun S2-lapsen kohdalla on epäilty ADHD:ta tai autisminkirjoa, on pitänyt odottaa pidempään, että on saatu selville todellinen tilanne. Haastatteluista kävi ilmi, että usein kielen haasteet saattavat aiheuttaa saman tyyppistä käyttäytymistä ja ”oireita”, kuin ADHD tai autisminkirjo. Kielen, kommunikaation ja vuorovaikutuksen kehittyessä alkaa kuitenkin selvitä todellinen tilanne. Muutama haastateltava mainitsi, että tilanne on erityisen haastava lievästi nepsy-piirteisen lapsen kohdalla. Selkeitä nepsy-tapauksia on taas helpompi tunnistaa.

Haasteita on voinut myös aiheutua perheen kanssa käytävässä yhteistyössä. Haasteet voivat liittyä myös lapsen vanhempien kielitaitoon. Vanhempien haastattelu saattaa olla vaikeampaa, jolloin selvyyden saaminen siitä, kuinka lapsi käyttäytyy kotona päivittäisissä toiminnoissa (ruokailu, pukeminen, hygieniasta huolehtiminen, leikkiminen) ja tietoa lapsen aistisäätelystä voi olla vaikeampi saada. Samoin lapsen tunnesäätelyyn ja tarkkaavuudensäätelyyn liittyvät kysymykset voivat olla haasteellisempia selvittää.

On ollut myös tilanteita, että päiväkodissa huomataan lapsen haasteet mutta perhe kieltäytyy asiasta ja ei ole samaa mieltä. Silloin on yhteistyö haastava ja on ollut tilanteita missä lapsi on otettu varhaiskasvatuksesta pois, kun henkilökunta on puhunut, että lapsi tarvitsee vahvempaa pedagogista tukea.

Haastateltavien mukaan toimintayksikössä tunnistetaan tällä hetkellä nepsy-piirteitä pääsääntöisesti lasta havainnoimalla. Tässä suurena apuna on työntekijän oma ammatillinen kokemus aiheesta. Piirteet tunnistetaan havainnoimalla lapsen käytöstä, leikki-, kaveri- ja tunnetaitoja sekä suoriutumista erilaisista päivän askareista, kuten siirtymä-, pukeutumis- ja ruokailutilanteet. Apuna piirteiden tunnistamisessa voi olla erityisopettaja tai avustaja.

Nepsy-lapsia tuetaan toimintayksikössä kuvakorttien avulla. Kuvakortteja käytetään esimerkiksi sanallisten ohjeiden tukena. Rutiinit pyritään pitämään mahdollisimman samanlaisina ja pienryhmätoimintaa hyödynnetään aina mahdollisuuksien mukaan. Pienryhmässä toimiessa kuormitus on vähäisempää ja melutaso pienempi. Haastateltavat mainitsivat myös sensitiivisen vuorovaikutuksen ja pilkotut ohjeet. Tarvittaessa apuna on myös rakenteellinen tuki eli ryhmäavustaja sekä kasvun ja oppimisen tuen lastenhoitaja. Päiväkodissa on käytössä erilaisia hypistelyleluja, painoeläimiä sekä painopeitto auttamaan keskittymään yhteisissä piiritilanteissa. Erilaisia nystyrätyynyjä sekä tasapainotyynyjä ja -lautoja käytetään pöytätyöskentelyn tukena. Lasta tuetaan myös selkeällä kommunikaatiolla; eleet ja lyhyet lauseet. Työntekijän on osattava toimia rauhallisesti ja kannustavasti.

Ryhmässä tehdään paljon töitä, jotta suunniteltu toiminta olisi mahdollisimman toiminnallista ja myös nepsy-lapsia palvelevaa. Pienryhmät suunnitellaan nepsy-lapsia ja heidän tukeaan ajatellen. Päiväkodissa suunnitellaan myös avustajan sijoittuminen lapsen tarpeen ja sen hetkisen mielialan mukaan. Positiiviseen pedagogiikkaan ja hyvän huomaamiseen panostetaan; kehuja annetaan kaikille.

S2-lasten kanssa käytettävät tukitoimet ovat jokseenkin samanlaisia kuin nepsy-lapsilla. Haastateltavien vastauksissa toistuivat kuvakortit, selkokieli ja selkeä päivärytmi. Lisäksi erilaisia lauluja, loruja ja leikkejä hyödynnetään S2-lasten kielellisessä kehittämisessä. Päiväkodissa on hyödynnetty Kielinupun sivuilta löytyviä erilaisia laululeikkejä sekä tableteilla Ekapelin pelaamista. VEO, eli varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy ryhmässä kerran viikossa ja toisinaan hän pitää S2-lapsille oman tuokion. Kaikenlainen tekeminen, jossa vieraskieliset lapset ovat mukana vuorovaikutuksessa muun ryhmän lasten sekä aikuisten kanssa on kehittävää toimintaa. Ryhmässä on oltava riittävät resurssit, jotta toiminta on mahdollista toteuttaa niin, että kaikki hyötyvät siitä. Tärkeintä olisi saada rauhaa ja aikaa työskennellä lasten kanssa myös yksilötasoisesti, sillä kiire vie suurimman tehon myös suomen kielen opetuksesta.

Lisäksi S2-lapsien kommunikaation tukena käytetään tukiviittomia. Tukiviittomat ovat elekielen ja puhutun kielen yhdistelmä, jota käytetään kommunikoinnin tukena erityisesti varhaiskasvatuksessa ja varhaisessa kieltenopetuksessa. Tukiviittomilla pyritään helpottamaan kommunikaatiota erityisesti niiden lasten kanssa, joilla on vaikeuksia ilmaista itseään sanallisesti. S2-lapsille tukiviittomat voivat tarjota lisätukea kommunikointiin ja kielitaidon kehittämiseen. Tukiviittomat auttavat lapsia ymmärtämään ja ilmaisemaan itseään paremmin sekä vahvistavat heidän kielitaitoaan. Ne voivat myös edistää vuorovaikutusta muiden lasten

ja aikuisten kanssa, luoden siten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta varhaiskasvatusympäristössä. (Papunet 2024.)

Päiväkodin aloittaessa lapselle tehdään aina varhaiskasvatussuunnitelma, johon kuuluu lisäksi S2-suunnitelma. S2-suunnitelmassa arvioidaan lapsen suomen kielen taso, ja suunnitellaan S2-opetukseen osallistuminen. Lapsen oman äidinkielen osaamista arvioidaan kielen kehityksen selvittämiseksi. Lapsen suomen kielen kehittymistä seurataan kielitaidon eri osa-alueilla ja kieltä arvioidaan arjen havainnointien kautta sekä erilaisten arviointimenetelmien kautta. Lapsille järjestetään päivittäin erilaisia kielenkäyttötilanteita ja vahvistetaan ryhmäytymistä ja osallistamista. S2-opetusta toteutetaan arjen tilanteissa sekä säännöllisissä ohjatuissa toiminnoissa. (Anonyymi haastattelu 2024.)

Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että varhaiskasvatuksen alalla ei voi koskaan olla tarpeeksi oppinut aiheesta. Kaikki tunnistivat tarpeen oppia lisää menetelmiä nepsy- ja S2-lasten yksilöllisen tuen tarjoamiseen. Monet olivat sitä mieltä, että omasta koulutuksesta on jo pitkä aika ja uutta tietoa on tullut lisää oman valmistumisen jälkeen.

9 Opas

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas, jonka tarkoituksena oli koota ja tiivistää yhteen opinnäytetyöprosessissa syntyneet johtopäätökset. Opas toimitettiin toimeksiantajalle ja se löytyy myös opinnäytetyön liitteistä, jotta muutkin päiväkodit voivat halutessaan käyttää sitä toimintansa tukena. Oppaassa on käytetty samoja lähteitä kuin opinnäytetyössä. Oppaan pääsääntöisenä lähteenä toimivat opinnäytetyön yhteydessä toteutetut haastattelut.

9.1 Opas opinnäytetyön tuotoksena

Hyvä opas on selkeä, ajankohtainen ja informatiivinen. Oppaan laatimisessa on tärkeää ottaa huomioon kohderyhmä, eli tässä tapauksessa varhaiskasvatuksen työntekijät.

Varhaiskasvatuksen arki on usein kiireistä. On siis tärkeää, että opas on luokseen kutsuva ja nopeasti selattava. Näihin seikkoihin voi vaikuttaa esimerkiksi kannen visuaalisella ilmeellä ja sisällysluettelolla.

Oppaan visuaalinen ilme vaikuttaa moneen asiaan. Visuaalinen kokonaisuus herättää lukijan mielenkiinnon, auttaa pitämään mielenkiintoa yllä opasta lukiessa, tekee lukemisesta helppoa ja selkeää sekä auttaa lukijaa sisäistämään paremmin oppaan sisältöä. Oppiminen tehostuu, kun sisältö koostuu sekä kuvista että tekstistä. Opasta on myös miellyttävämpi selata, kun kokonaisuus on visuaalisesti yhtenäinen. Yhtenäisyyteen vaikuttavat kuvien lisäksi esimerkiksi väri ja fontti. (Voppi 2024.) Oppaassa on käytetty yhtenäisiä värejä kuvissa sekä taustassa. Fontti on kaikkialla oppaassa sama. Fonttikoko on yhtenäinen koko oppaan ajan ja otsikoissa isompi. Teksti on jäsennelty selkeästi sivuille siten, että yhdellä sivulla ei ole liikaa tekstiä. Kuvat elävöittävät opasta jokaisella sivulla, jättäen kuitenkin päähuomion tekstille.

Oppaan väreillä voi olla suuri merkitys esteettisyyden lisäksi. Tässä tapauksessa oppaan taustaväri on jokaisella sivulla vaaleanvihreä. Vihreä on värinä viileä ja viileät värit tuntuvat usein katsojalle rauhallisilta ja tasapainoisilta. Vihreä on yleinen valinta viestimään eteenpäin liikkumista, mikä tekee siitä suosittua valinnan esimerkiksi verkkosuunnittelussa. Vihreä edustaa kehittämistä, terveyttä, toivoa ja uudistamista. Vihreän värin sanotaan myös parantavan keskittymiskykyä. (Kramer 2023.)

Oppaan tekemisessä käytetyt lähteet ovat uusia ja luotettavia. Pääsääntöisenä lähteenä on käytetty haastatteluja. Muut lähteet ovat samoja kuin opinnäytetyössä käytetyt lähteet. Täten pystytään varmistamaan, että oppaan tarjoama tieto on ajankohtaista ja totuudenmukaista. Tärkeintä oppaassa on, että siitä on hyötyä kohderyhmälleen, eli tässä tapauksessa varhaiskasvatuksen työntekijöille. Hyödyllisyys on varmistettu haastatteluilla sekä yhteistyöllä toimeksiantajan yhteyshenkilön kanssa oppaan suunnitteluvaiheessa.

Oppaassa käytettävien tietojen ajankohtaisuus ja luotettavuus perustellaan siten, että haastatteluihin osallistuneet henkilöt ovat kouluttautuneet alalle ja osalla heistä on jopa kymmenien vuosien kokemusta alalta. Koulutuksen sekä työkokemuksen kautta he osaavat keskustella opinnäytetyöhön liittyvistä asioista ammattimaisesti ja vastauksista käy selvästi ilmi haastateltavien ammattitaito. He kertovat vastauksissaan keinoja ja vinkkejä, joita he itse, ammattilaisina, hyödyntävät jokapäiväisessä työssään. Luotettavuus ja ajankohtaisuus näkyy myös sivustoista, joita oppaan loppupuolella hyödynnetään, kuten ADHD- ja Autismiliiton sivut. Lähteet ovat luotettavia, sillä niiden takana työskentelee teemoihin erikoistuneita ammattilaisia. Sivustoja päivitetään usein, jotta ne pysyvät aina ajan tasalla.



Kuva 2: Oppaan kansi

9.2 Oppaan työstämisen prosessi

Lopulliseen oppaaseen päätyvä tieto on prosessoitu siten, että opinnäytetyön tietopohjaa kerätessä on kirjattu ylös toistuvia teemoja ja vinkkejä, joita opinnäytetyön yhteydessä tehdyistä haastatteluista on saatu. Tämän lisäksi opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa on käyty tiedonvaihtoa suuntaan ja toiseen ja valikoitu oppaaseen sen perusteella yleishyödyllisiä ja moneen tilanteeseen sovellettavissa olevia vinkkejä. Koska oppaan pyrkimyksenä on tukea nimenomaan S2-lapsia, joilla on neuropsykiatrisia piirteitä, pyrittiin apukeinot valikoimaan nimenomaan tätä kohderyhmää tarkasti silmällä pitäen. Kohderyhmä karsi ja rajasi pois ylimääräiset, asiaan liittymättömät lähteet ja vinkit.

Opas rakentuu siten, että sen alussa puhutaan lyhyesti ilmiöstä, eli siitä, kuinka se, että lapsen äidinkieli on muu kuin suomi voi vaikuttaa siihen, kuinka hänen neuropsykiatrisia piirteitään tunnistetaan. Alussa tuodaan myös esille se, ettei ilmiöön olla kovinkaan paljoa aiemmin perehdytty ja mistä syystä siihen perehtyminen nyt on merkityksellistä ja ajankohtaista.

Tämän jälkeen oppaassa siirrytään osuuteen, joka antaa varhaiskasvatuksessa työskentelevälle apua ja vinkkejä siihen, kuinka lähteä tunnistamaan neuropsykiatrisia

piirteitä S2-lapsella. Opinnäytetyön yhteydessä suoritetuista haastatteluista saatiin paljon erilaisia vinkkejä siitä, kuinka neuropsykiatrisia piirteitä voidaan lähteä tunnistamaan. Muun muassa toimintaterapeutit antoivat hyviä vinkkejä piirteiden tunnistamisen helpottamiseksi. Oppaan rakentamisessa oli tärkeää, että vinkit saataisiin esiteltyä lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa, mutta myös siten, että ne ovat jokaiselle lukijalle selkeitä ja helposti ymmärrettäviä.

Tunnistamisosuuden jälkeen oppaassa siirrytään siihen, kuinka lähteä tukemaan S2-lastaa, jolla on tunnistettu jokin neuropsykiatrisen piirre. Myös monet oppaassa esille tuotavat tukemisen muodot ovat tulleet toimintaterapeuttien haastatteluista. Opasta kootessa oli merkityksellistä huomioida neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten ryhmän heterogeenisyys eli se, että heidän kokemansa asiat ja omaamansa piirteet vaihtelevat keskenään paljonkin. Siksi erityisesti lasta tukiessa on tärkeää muistaa, että jokaiselle yksilölle sopii ainutlaatuiset ja yksilölliset tavat menetellä. Siksi sekä oppaan tunnistamis- ja tukemisosuudet olivat hankalimmat koota. Tavoitteena oli saada yleispätevä ja hyödyllinen opas, jota voisi hyödyntää mahdollisimman monessa tilanteessa ja mahdollisimman monen lapsen kanssa. Siitä syystä oppaaseen pyrittiinkin kokoamaan sellaisia tunnistamis- ja tukemiskeinoja, jotka sopisivat suurelle osalle lapsista. Opasta käyttävän alan ammattilaisen on myös hyvä muistaa, että vinkit ja neuvot voivat olla myös vain suuntaa antavia ja niitä voi soveltaa aina tilanteen mukaan.

Oppaan viimeisille sivuille koottiin vielä muutamia hyödyllisiä lähteitä, kuten Kankaanpään kaupungin sivusto, joka sisältää työkalun, jota voi käyttää apuna erilaisten nepsy-piirteiden tunnistamisessa. Tämän lisäksi sivulle lisättiin Autismi- ja ADHD-liiton sivustojen linkit sekä muita linkkejä, joiden kautta oppaaseen tutustuva voi perehtyä haluamaansa aiheeseen vielä lisää. Linkit eivät ole pakollisia oppaan käyttämisen yhteydessä, mutta niistä oppaan käyttäjä voi etsiä juuri omaan tilanteeseensa tarvittavaa lisätietoa.

9.3 Oppaan arviointi

Kun opasta alettiin suunnittelemaan, oli merkityksellistä valita siihen tulevat tiedot ja lähteet siten, että ne ovat ajankohtaisia ja paikkansapitäviä sekä selkeitä. Opinnäytetyön yhteydessä toteutettujen haastattelujen vastausten yhdisteleminen ja tarkka läpikäynti auttoi tietojen valitsemisessa. Oppaan tekoprosessissa oli myös tärkeää, että opas on jäsennelty selkeästi ja sitä tutkaileva henkilö pystyy ymmärtämään sitä helposti ja vaivattomasti.

Oppaan pääsääntöisenä tietolähteenä käytettiin opinnäytetyön yhteydessä toteutettuja haastatteluja ja sen avulla pystyttiin varmistamaan oppaassa käytettyjen tietojen ajankohtaisuus ja paikkansapitävyys. Oppaan luotettavuuden ja ajankohtaisuuden sekä hyödyllisyyden varmistamiseksi opasta suunniteltaessa oltiin aktiivisesti yhteydessä toimeksiantajaan. Sen avulla tietoa voitiin jakaa henkilöltä toiselle ja hioa oppaaseen valittavat tiedot juuri sopiviksi.

Vaikka oppaan tiedot ovat opinnäytetyön tuottamis- ja julkaisuvaiheessa ajankohtaisia, on kuitenkin tässä vaiheessa hankalaa tietää, kuinka kauan tiedot ovat paikkansapitäviä. Varhaiskasvatusala on jatkuvassa muutoksessa, eikä voi varmaksii tietää, mitä muutoksia toiminnassa tulee olemaan lähivuosien aikana. Opinnäytetyön aihe itsessäänkin on sellainen, jota ei aikaisemmin ole ilmiönä tutkittu (tämä kävi ilmi siinä vaiheessa, kun opinnäytetyötä varten yritettiin löytää lähteitä). Voi siis myös olla, että lähitulevaisuudessa ilmiötä tutkitaan tarkemmin ja sitä kautta siihen liittyen tehdään uusia havaintoja ja löydöksiä.

9.4 Toimeksiantajan palaute

Valmis opas lähetettiin arvioitavaksi yhteyshenkilölle, joka välitti opasta eteenpäin muille yksikön työntekijöille ja päiväkodinjohtajalle. Palautetta varten oppaan mukana oli lähetetty apukysymyksiä. Henkilöstö tutustui viikon ajan oppaaseen, jonka jälkeen he lähettivät palautetta yhteyshenkilön kautta. Palautetta saatiin myös itse yhteyshenkilöltä sekä päiväkodinjohtajalta.

Positiivista palautetta annettiin muun muassa oppaan visuaalisuudesta ja selkeydestä. Ulkomuotoa kehitettiin houkuttelevaksi. Kuvien kerrottiin tuovan mukavaa väriä tekstien yhteydessä ja kuvallisten esimerkkien mainittiin olevan erinomainen lisä, jotka havainnollistavat asioita konkreettisesti. Väriä ja fontin sanottiin olevan yhtenäinen sekä silmää miellyttävä.

Oppaan sisältöä kehitettiin selkeäksi, monipuoliseksi ja helppolukuiseksi. Palautteiden mukaan aihetta on käyty läpi tarpeeksi yksinkertaisesti ja selkeästi, mikä tekee oppaasta matalalla kynnyksellä käyttöönotettavan. Täten opasta selatessa ei mene aikaa tiedon ja vinkkien löytämiseen. Toimeksiantaja mainitsi myös, että oppaasta tarvittava tieto ja apu löytyvät helposti, jolloin asiaan pääsee heti käymään kiinni. Työntekijät kiittivät oppaasta ja kertoivat jo oppineensa siitä uutta.

10 Johtopäätökset

Aiheeseen perehdyttäessä kävi ilmi, että tätä aihetta ei ole aikaisemmin paljoakaan tutkittu, vaan aiheeseen on perehdytty kahtena eri ilmiönä (S2-lapset ja neuropsykiatriset piirteet). Tästä syystä opinnäytetyön lähteiden löytäminen oli haastavaa ja suurin osa lähteistä liittyi aina joko S2- tai nepsy-aiheeseen, ei niihin yhdessä. Lähteiden löytymisen vaikeuden vuoksi johtopäätöksenä oli se, ettei opinnäytetyön aiheeseen ole aikaisemmin laajemmalla mittakaavalla perehdytty ja siitä syystä siihen perehtyminen viimeistään nyt on hyvinkin perusteltua ja tarpeellista.

Haastattelutuloksista voitiin päätellä, että suurin osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä ovat halukkaita oppimaan lisää siitä, kuinka tunnistaa ja tukea nepsy-piirteistä S2-lastia. Haastateltavat vaikuttivat muutenkin avoimelta uuden oppimiselle ja erilaisille koulutuksille sekä työpajoille, joissa heidän olisi mahdollista kerryttää lisätietoa erilaisista asioista. Työntekijät ovat motivoituneita uuden oppimiseen sekä varhaiskasvatukseen liittyvään työn kehittämiseen.

Haastattelutuloksiin perehdyttäessä ilmeni haastateltavien vastausten kesken tiettyjä samankaltaisuuksia, joiden pohjalta pystyttiin tekemään johtopäätöksiä opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Haastattelutulosten perusteella kävi ilmi, että sekä S2- että nepsy-piirteisten lasten määrä on kasvussa varhaiskasvatuksessa. Haastateltavan arvion mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella olevista lapsista reilusti yli kahdella kolmasosalla nepsy-piirteisistä lapsista on S2-tausta.

Usea haastateltava toi esille sen, kuinka monikulttuurisuus näkyy päiväkodeissa selvästi ja koko ajan enenevissä määrin. Varhaiskasvatuksen toiminnassa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä sekä ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Jotta toimintakulttuuri toteutuisi, vaatii se henkilöstöltä tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä asioita eri näkökulmista ja asettua toisen asemaan. Empatiakyky on siis tärkeä taito varhaiskasvatuksessa työskentelevälle. Kun moninainen kulttuuriperintö otetaan huomioon ja sitä hyödynnetään varhaiskasvatuksen toiminnassa, se edistää samalla myös kulttuurisesti kestävästä kehityksestä.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 27.)

Siitä, vaikuttaako se, että lapsen äidinkielenä on jokin muu kuin suomi siihen, että nepsy-piirteitä olisi vaikeampi tunnistaa, oli jonkin verran erimielisyyttä vastaajien kesken. Jotkut

vastanneista olivat sitä mieltä, ettei nepsy-piirteitä ole hankalampi havaita, vaikka lapsen äidinkieli olisi muu kuin suomi. Kysymyksiin vastannut toimintaterapeutti oli sitä mieltä, että lievemmissä tapauksissa, joissa lapsella on ollut suomen kielen altistusta hyvin vähän ja lapsi on esimerkiksi alle 4-vuotias, saattaa nepsy-piirteisyys sekoittua helposti kielitaidottomuuden kanssa. Kun kyseessä on selvempi, diagnosointia vaativa tapaus, yleensä vuorovaikutus myös vanhempien kanssa on selvästi poikkeavaa ja siitä syystä nepsy-piirteet on helpompi tunnistaa. Tunnistettavia piirteitä saattavat olla esimerkiksi omaan nimeen reagoimattomuus, omatoimisuustaitojen hidas oppiminen ja itseään toistava, pitkälti sensomotorinen leikki (=esineiden tutkimista, kantamista ja järjestelyä, ei-juonellista).

Toisen toimintaterapeutin mukaan tilanteeseen voi vaikuttaa se, että kun lapsen vanhempia haastatellaan lapsen tilanteeseen liittyen, saattaa haastattelutilanne vaikeutua, kun yhteistä kieltä ei ole. Kun pyritään selvittämään lapsen kotikäyttäytymistä päivittäisissä toiminnoissa (kuten ruokailu, pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen), tietoa saattaa olla hankalampaa kerryttää ja osapuolien ymmärtää toisiaan täysin, vaikka mukana olisikin tulkki. Myös lapsen tunne- ja tarkkaavaisuussäätelyyn liittyvät kysymykset voivat olla haasteellisia.

Haastateltavien mielipiteet siis vaihtelivat jonkin verran, mutta pääosin he olivat sitä mieltä, että se, että lapsen äidinkieli on muu kuin suomi, saattaa vaikeuttaa nepsy-piirteiden tunnistamista kyseisessä lapsessa. Kun tunnistaminen on vaikeaa ja se pitkittyy, vaikuttaa se myös suoraan siihen, ettei lapsi saa tarvitsemaansa apua ja tukea arjen toimintaan. Tilanne voi vaikuttaa myös kokonaisvaltaisemmin koko lapsiryhmän toimintaan, esimerkiksi levottomuutena tai lapsen voimakkaina tunteenpurkauksina. Sen lisäksi se, ettei nepsy-piirteitä tunnisteta eikä niihin tarjota oikeanlaista tukea ja apua, vaikuttaa lapsen perheeseen ja heidän arkeensa. Se voi vaikuttaa siten, että vanhemmat ovat väsyneitä ja turhautuneita, sillä eivät osaa auttaa ja tukea lastaan tämän tarpeiden mukaisesti, koska eivät tunnista lapsen tuen tarvetta. Miten lapsen nepsy-piirteitä voi siis lähteä tunnistamaan ja mitä tunnistamisen jälkeen tapahtuu? Miten lähteä tukemaan lasta, jolla on tunnistettu tai diagnosoitu tietty nepsy-piirre?

10.1 Nepsy-piirteiden tunnistaminen S2-lapsella

Haastattelujen pohjalta kävi ilmi, että kun nepsy-piirteitä lähdetään tunnistamaan, on tärkeää muistaa, että nepsy-piirteiset lapset ovat hyvin heterogeeninen ryhmä eli he voivat erota toisistaan piirteiltään paljonkin, vaikka heillä olisi samoja nepsy-piirteitä. Siitä syystä

on merkityksellistä, että jokaisen lapsen kohdalla tehdään yksilöllistä tuen tarpeen kartoitusta.

Haastateltavien mukaan silloin kun S2-lapsen nepsy-piirteitä lähdetään tunnistamaan, on tärkeää tehdä alusta saakka vanhempien kanssa tiivistä yhteistyötä ja kartoittaa sitä, mitä lapsi tekee ja leikkii kotona. Tämän lisäksi on myös tärkeää lähteä havainnoimaan lasta aktiivisesti myös päiväkodin arjessa. Haastateltavat toivat vastauksissaan esille seuraavia kysymyksiä, joita voi hyödyntää mahdollisten neuropsykiatristen piirteiden kartoittamisen yhteydessä.

Onko leikki ikätyypillistä vai lähinnä vain sensomotorista? Kuinka paljon lapsella on ruutuaikaa, mitä hän katsoo? Onko lapsi kotona omatoiminen? Onko ruokailussa ongelmia? Onko lapsen perheessä tai suvussa nepsy-piirteisyyttä?

Miten ruokailu sujuu päiväkodissa? Vältteleekö lapsi esimerkiksi tietyn koostumuksen ruokia tai onko hänellä muilla osa-alueilla aistiherkkyksiä, kuten onko hän tarkka vaatteiden tunnosta tai käsien likaamisesta? Miten äidinkielellä kommunikointi vanhempien tai sisarusten kanssa sujuu? Reagoiko lapsi omaan nimeensä ja ottaako hän katsekontaktia aikuiseen tai muihin lapsiin? Onko lapsi kiinnostunut muista lapsista? Seuraako hän toisten tekemistä vai jättääkö yleensä muut kokonaan huomioimatta? Jaksako hän keskittyä pitkäkestoisesti yhteen asiaan? Miten siirtymätilanteet sujuvat, tarvitseeko lapsi ikään nähden paljon tukea arjen toiminnoissa? Onko lapsella maneereja (=kaavamainen, toistuva tapa), kuten käsien heiluttelua, vahvojen aistimusten hakemista kehoon hyppimällä, pyörimällä, lattialle heittäytymällä, tiukkoihin paikkoihin hakeutumalla tai keinumalla tai voimakasta ja jatkuvaa varvistusta liikkuesssa?

Haastateltavat kertovat myös, että nepsy-piirteisellä lapsella voi olla rajoittuneita, toistuvia ja joustamattomia käytösmalleja sekä vuorovaikutuksessa että toiminnassa ylipäättään. Tähän voi liittyä esimerkiksi jokin vahva kiinnostuksen kohde, josta lapsi oppii helposti paljon uutta tietoa ja se toistuu lapsen puheessa ja leikissä pitkän aikaa. Intensiivistä ja pitkäaikaista mielenkiinnon kohdetta kutsutaan erityismielenkiinnonkohteeksi, kun taas äkillistä ja lyhytkestoista kiinnostuksen kohdetta kutsutaan hyperfiksaatioksi (Neuromoninaiset 2024).

Tämän lisäksi nepsy-piirteisellä lapsella kommunikaatiotaidot ja puheen sekä kielitaidon kehitys voivat olla hitaita tai siinä saattaa tapahtua taantumaa. Kuitenkin tässäkin tulee esiin nepsy-piirteisten lasten heterogeisuus, sillä joillain nepsy-lapsilla puhetta saattaa tulla paljonkin. Nepsy-piirteinen lapsi saattaa oppia esimerkiksi lukemaan jo hyvin pienenä, mutta silti leikki- tai kaveritaidoissa voi olla haasteita ja vuorovaikutus ikätovereiden kanssa voi olla työlästä. Tämä voi näkyä esimerkiksi siinä, että lapsen on vaikeaa joustaa leikissä, asettua toisen asemaan tai ottaa toisen ideat huomioon. Vuorovaikutuksen haasteita voivat olla esimerkiksi se, ettei lapsi välttämättä osaa reagoida muiden eleisiin tai ilmeisiin tai välttelee katsekontaktia kokonaan.

Kun päiväkodissa herää nepsy-epäily, voidaan lapsi ohjata esimerkiksi toimintaterapeutin luo. Toimintaterapeutti tekee arvion, joka perustuu erilaisiin haastatteluihin, lapsen toiminnan havainnointiin ja standardoituihin testeihin. Vaikkakaan lapsen kanssa ei olisi yhteistä kieltä, voidaan hänen kanssaan tehdä muun muassa motoristen valmiuksien, silmä-käsi-yhteistyön, tarkkaavaisuuden, osallisuuden ja leikin arviointia. Haasteita saattaa aiheuttaa se, ettei tiedä, toimiiko lapsi tietyllä tavalla siitä syystä, ettei ymmärrä, mitä häneltä toivotaan vai eikö hän yksinkertaisesti osaa tai kykene toimimaan muulla tavalla.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevä voi myös lähteä tunnistamaan tuen tarvetta olemalla yhteistyössä tiiminsä tai päiväkotinsa muiden työntekijöiden kanssa ja kysymällä heiltä apua tai mielipiteitä lapseen liittyen. On myös tärkeää olla tiiviissä yhteistyössä lapsen vanhempien ja perheen kanssa, jotta tilannetta voidaan kartoittaa myös heidän näkökulmastaan ja mahdolliset kodista tulevat huolet ja murheet ovat myös varhaiskasvattajien tiedossa.

Varhaiskasvattaja voi myös käyttää apunaan tuen tarpeen tunnistamiseen suunniteltua työkalua, joka pitää sisällään erilaisia neuropsykiatrisia piirteitä ja niihin liittyviä kysymyksiä. Työkalusta löytyy lyhyesti tietoa erilaisista neuropsykiatrisista piirteistä ja niiden alta erilaisia väitteitä, joiden paikkaansa pitävyyttä tulee pohtia. Mikäli suurin osa väitteistä pitää lapsen kohdalla paikkaansa, voi kasvattaja hankkia lisätietoa juuri siihen neuropsykiatriseen piirteeseen liittyen ja sitä kautta pohtia, voisiko kyseisellä lapsella olla juurikin se neuropsykiatrisen piirre. (Kankaanpään kaupunki, 2024.) On kuitenkin tärkeää muistaa, ettei työkalusta saatuihin tuloksiin voi luottaa sataprosenttisesti, eivätkä ne tarkoita esimerkiksi sitä, että lapsi tulisi varmasti saamaan diagnoosin. Työkalua voi käyttää ennemminkin suuntaa ja tietoa antavana apuvälineenä, mikäli työntekijällä ei ole paljoa kokemusta erilaisista neuropsykiatrisista häiriöistä ja niiden tunnistamisesta.

10.2 Nepsy-piirteiden tukeminen S2-lapsella

Haastatteluun vastanneet kertovat, että nepsy-piirteiden tunnistamisen jälkeen on tärkeää, että lasta aletaan myös tukemaan oikealla tavalla. Jokainen lapsi on yksilö ja nepsy-piirteiden tunnistamisen jälkeen vie varmasti jonkin verran aikaa, että juuri hänelle sopivat toimintatavat löytyvät. On kuitenkin tiettyjä toimintatapoja, joista on havaittu hyötyä isolle osalle nepsy-lapsista.

Haastateltavien mukaan nepsy-piirteisen S2-lapsen tukemisessa kannattaa aina, tilanteesta riippumatta, hyödyntää ennakoimista ja rutiineja, sillä ne auttavat turvallisuuden tunteen luomisessa sekä vähentävät lapsen kuormittumista. Ennakointi ja rutiinit myös auttavat lasta jäsentämään omaa toimintaansa. Myös toiminnan, kuten laulujen ja satujen, toisto voivat olla lapsen turvallisuuden tunnetta lisääviä tekijöitä. Ensin-sitten-kuvakortit toimivat monen lapsen kanssa ja ovat hyödyllisiä yleensäkin S2-lasten kanssa toimimisessa.

Kuvakommunikointi ja tukiviittomat selkeyttävät toimintaa lapselle, jonka kanssa yhteistä kieltä ei ole. Nepsy-piirteisen lapsen keskittymistä voi tukea myös erilaisten hypistelylelujen, painoeläinten ja -peittojen sekä nystyrä- ja tasapainotyynyjen avulla.

Kun nepsy-piirteistä lasta pyritään houkuttelemaan mukaan leikkeihin, kannattaa heidän kanssaan hyödyntää heidän omia kiinnostuksen kohteitaan. Vuorovaikutustaitojen harjoittelussa kannattaa edetä pikkuhiljaa. Kun lapsi pääsee hänelle mieluisen tekemisen pariin, on häntä helpompaa houkutella vuorovaikutukseen. Lapsen aloitteisiin kannattaa vastata rauhallisesti. Katsekontaktiin pakottaminen ei ole kannattavaa. Pienryhmätoiminnasta katsotaan olevan hyötyä niin nepsy-piirteisille kuin neurotyypillisillekin lapsille.

Pienryhmätoiminta mahdollistaa rauhalliset, suhteellisen hiljaiset siirtymät sekä sen, että jokainen lapsi saa yksilöllisempää ohjausta ja tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöltä.

Haastattelujen pohjalta kävi ilmi, että nepsy-lapsen kanssa toteutettavaan toimintaan kannattaa jo ennakkoon miettiä, kuinka lapsen aistikuormitusta pystyttäisiin vähentämään. Keinoja tähän voivat olla esimerkiksi kuulosuojainten käyttö niissä tilanteissa, joissa ollaan isommalla ryhmällä, mahdollisuus vetäytyä hiljaiseen paikkaan, purukorujen ja/tai -lelujen hankkiminen sellaisille lapsille, joilla tavarat tahtovat mennä suuhun. Myös lapsen vireystilan säätelyn tukeminen on merkityksellistä. On tärkeää tutustua keinoihin, joiden avulla lapsen vireystilaa voi rauhoittaa ja toisaalta myös nostattaa tarvittaessa. Vireystilaan voi vaikuttaa esimerkiksi erilaisilla valoilla, äänimaailmoilla tai kehon aisteja ja liikkumista hyödyntäen.

Monet haastateltavista mainitsivat, että nepsy-lapsen kanssa kannattaa pyrkiä vuorovaikuttamaan mahdollisimman sensitiivisesti ja tarjota pilkottuja ohjeita. Esimerkiksi ulos lähtiessä lapsen itsenäistä pukeutumista tuetaan siten, että pukeminen jaetaan pienempiin osuuksiin, jokainen vaate on oma osuutensa. Varhaiskasvatuksessa lasta tukee myös se, että ryhmässä on tarpeeksi aikuisia, jotta rauhalliset siirtymät ovat lapselle mahdollisia. Tämä mahdollistuu esimerkiksi siten, että ryhmään otetaan avustajia.

Nepsy-piirteisten lasten avustamisessa ja tukemisessa käytetään apuna tietenkin myös moniammatillista yhteistyötä. Toimintaan voidaan ottaa mukaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, toimintaterapeutti, kieku eli kieli- ja kulttuuriopettaja tai neuvolan työntekijä. Ammattilaiset valitaan lapsen tuen tarpeen mukaisesti. Myös tulkin käyttö voi olla tietyissä tilanteissa tarpeellista, jotta päiväkodin ja lapsen vanhempien ja perheen välinen kommunikaatio on mahdollisimman sujuvaa ja osapuolet ymmärtävät toisiaan.

Nepsy-piirteisen lapsen auttamiseen ja tukemiseen vaikuttaa myös vahvasti se, kuinka varhaiskasvattaja itse suhtautuu asioihin. Kun varhaiskasvattaja on perehtynyt lapsen nepsy-piirteisiin, hän ymmärtää lasta paremmin ja sitä kautta myös lapsen tukeminen on helpompaa. On myös tärkeää toimia lasta kannustavasti ja olla aidosti läsnä, kun lapsi sitä tarvitsee. Nepsy-lasten kanssa toimiessa myös rauhallisuus on merkityksellistä.

11 Pohdinta

Seuraavissa alaotsikoissa käsitellään opinnäytetyön luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Sen lisäksi alaotsikkoon 11.3 sisältyy kehittämissuhteita opinnäytetyön aiheeseen liittyen ja lopuksi opinnäytetyön tekijät tekevät itsearviointia opinnäytetyöprosessista ja sen sujuvuudesta.

11.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Kun opinnäytetyön luotettavuutta alettiin pohtimaan, oli tärkeää muistaa lähdekriittisyys ja aiempien tutkimusten ja teoriapohjan paikkansapitävyyden varmistaminen. Opinnäytetyössä käytetään paljon erilaisia kirjallisuus- ja internetlähteitä, joten on syytä olla lähdekriittinen ja varmistaa, että luettua materiaalia tulkitaan oikein.

Opinnäytetyössä käytettiin lähteenä myös haastatteluja, jotka suoritettiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa toimintayksikössä. Kehittämispohjaisen opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, kuinka sen tutkimusprosessi on suunniteltu ja toteutettu. Sen lähtökohdiana on asettaa tutkimuskysymys, johon etsitään ratkaisua opinnäytetyön avulla. Luotettavuuteen vaikuttaa myös oikeanlaisen työelämäkumppanin (toimeksiantaja) valitseminen sekä laajan tietoperustan kerääminen. On myös tärkeää, että raportissa saatuja tutkimustuloksia käydään tarkasti läpi ja niitä analysoidaan kriittisesti ja tietopohjaan peilaten. (Lapin AMK 2024.) Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta on tärkeää, että haastattelujen perusteella pystytään tunnistamaan tiettyjä, toistuvia tarpeita ja kehityskohteita, jotta opinnäytetyön lopputuloksena syntyvä opas todella olisi hyödyllinen ja sovellettavissa laajasti monen eri päiväkodin ja toimintayksikön käyttöön.

Koska tutkimusmenetelmänä käytettiin haastattelua, oli pyydettävä tutkimuslupa Vantaan kaupungilta. Tutkimuslupa täytyi saada ennen kuin haastatteluja oli mahdollista lähteä toteuttamaan. Haastatteluiden pitämiseen kysyttiin tietenkin myös lupaa toimintayksikön päiväkodinjohtajalta.

11.2 Eettiset kysymykset

Haastateltavien anonymiteetista huolehtiminen oli tärkeää sekä aikuisten että lasten kannalta. Tästä syystä opinnäytetyössä ei tuoda ilmi toimintayksikön nimeä, vaan ainoastaan kaupunki, jossa yksikkö sijaitsee. Sen avulla mahdollistettiin se, että haastateltavat todella pysyivät anonyymeina. Haastatteluja toteutettaessa oletuksena oli, että työntekijät tietävät sen jo ennestään, mutta oli kuitenkin tärkeää muistuttaa vielä haastatteluiden yhteydessä, ettei kenestäkään lapsesta ole tarpeellista puhua nimillä, vaan heistä voi puhua esimerkiksi käyttäen sanaa hän tai lapsi. Halutessaan haastateltava sai keksiä lapselle/lapsille salanimet. Haastatteluista saatujen vastausten perusteella pystyttiin huomaamaan, etteivät haastateltavat puhuneet lapsista yksilötasolla, vaan ennemminkin toivat esille kysytyjä asioita yleisellä tasolla.

11.3 Kehittämisehdotukset

Koska opinnäytetyön aihetta ei ole aiemmin tutkittu, olisi hyvä, että tulevaisuudessa sen tutkimista ja aiheeseen liittyvää kehittämistyötä tehtäisiin laajalla mittakaavalla. Olisi tärkeää levittää varhaiskasvatuksen ammattilaisille sekä sen suunnittelijoille tietoisuutta siitä, että S2-lapset, joilla on neuropsykiatrisia piirteitä, ovat tällä hetkellä

varhaiskasvatuksen väliinputoajia. Heitä auttavaan ja tukevaan toimintaan liittyvää kehittämistä olisi hyvä tapahtua tulevaisuudessa.

Tämän lisäksi kehittämissuhteiden edistämiseksi on kasvatusyhteistyöhön panostaminen.

Kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan varhaiskasvattajien ja lapsen huoltajien kanssa käytävää yhteistyötä, joka on vuorovaikutteista ja perheiden moninaisuuden huomioivaa.

Kasvatusyhteistyössä on merkityksellistä se, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat aloitteellisia ja aktiivisia. (Tasa-arvoinen varhaiskasvatus 2024.) Kun kasvatusyhteistyöhön panostetaan, vanhempien kanssa käytävä kommunikaatio paranee ja myös vakavista asioista keskusteleminen on helpompaa, kun vanhemmat pystyvät luottamaan varhaiskasvattajiin.

11.4 Itsearviointi

Opinnäytetyön prosessi alkoi tammikuussa 2024 ja päättyi toukokuussa 2024.

Kokonaisuudessaan alusta loppuun opinnäytetyön prosessi kesti noin 4.5 kuukautta.

Suunnitteluvaihe kesti noin kuukauden ja helmi-maaliskuussa opinnäytetyöprosessi keskeytyi hetkellisesti, sillä tutkimuslupahakemuksen valmistumista jouduttiin odottamaan yli kuukausi. Kuitenkin luvan valmistuttua opinnäytetyön haastattelut saatiin alkamaan ja ne suoritettiin maaliskuun aikana. Haastatteluvastausten valmistuttua pystyttiin opinnäytetyön tuotoksena syntyvää opasta alkaa tuottamaan ja se tuotettiin huhtikuun aikana. Huhtikuun aikana tehtiin myös opinnäytetyön muuta kirjoittamista, jäsentelyä ja viimeistelyä.

Opinnäytetyön tekoprosessi oli opettavainen, mutta myös kuormittava ja stressaava kokemus. Opinnäytetyö vaati useita sellaisia vaiheita, joita ei aiemmissa koulutöissä ollut tarvinnut toteuttaa ja siitä syystä uusiin vaiheisiin tutustuminen vei aikaa ja resursseja. Prosessi myös opetti paljon uutta ja antoi kuvaa siitä, kuinka opinnäytetyön kaltaista pidempiaikaista prosessia kannattaa toteuttaa. Opinnäytetyön tekemisen prosessi ja matkan varrelta kertyneet opit ovat varmasti sellaisia, joita valmistunut voi hyödyntää myös työelämässä, esimerkiksi erilaisessa kehittämissuhteissa. Opinnäytetyöstä teki melko stressaavan se, että tuotettua tekstiä tuli prosessoida ja hienosäätää, jonka vuoksi aikaa kului yksittäisiin osa-alueisiin melko paljon.

Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui hyvin ja mutkattomasti. Opinnäytetyön tekijöiden ja toimeksiantajien välillä oli alusta saakka melko selkeä käsitys siitä, mitä kummankin rooliin kuului ja siitä syystä rooleja oli myös helppo noudattaa opinnäytetyöprosessin edetessä.

Opinnäytetyön edetessä prosessin vaiheista saatiin riittävästi palautetta, jota pystyttiin hyödyntämään tuotoksena syntyvän oppaan hienosäädössä ja viimeistelyssä. Palautteen kautta oppaan rakenne selkeytyi ja siihen osattiin valita tietoja ja vinkkejä, jotka auttavat ja tukevat toimeksiantajan tarpeita ja toiveita.

Myös opinnäytetyön tekijöiden yhteistyö sujui mutkattomasti ja opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa asetettuihin tavoitteisiin päästiin. Tavoitteena oli saada opinnäytetyö valmiiksi kevään 2024 aikana ja siinä onnistuttiin. Opinnäytetyön tekeminen parityönä mahdollisti työn jakamisen kummankin vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Lisäksi myös opinnäytetyöparilta saatu vertaistuki ja yhdessä jaetut ideat ja mielipiteet olivat korvaamaton apu opinnäytetyötä tehdessä.

Lähteet

Abbadia, J. 2023. Mitä eroa on: Kvalitatiivinen vs. kvantitatiivinen tutkimus? Viitattu 12.5.2024. <https://mindthegraph.com/blog/fi/kvalitatiivinen-vs-kvantitatiivinen-tutkimus/>

ADHD-liitto. 2024. Lapset. Viitattu 23.2.2024. <https://adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/lapset/>

Aivoliitto. 2024. Puheen ja kielen kehitys. Viitattu 19.3.2024.
<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/puheen-ja-kielen-kehitys/#a7a772de>

Autismiliitto A. 2023. Autismikirjon lapset ja nuoret. Viitattu 23.2.2024.
<https://autismiliitto.fi/autismi/autismikirjon-lapset-ja-nuoret/#title-5>

Autismiliitto B. 2023. Autismikirjon lapsi päiväkodissa -opas. Viitattu 19.3.2024.
<https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Saavutettava-Autismikirjon-lapsi-paivahoidossa.pdf>

Duodecim A. 2023. Aistisäätelyn epätyypillisuus autismikirjon häiriössä. Viitattu 25.3.2024.
<https://www.kaypahoito.fi/nix03217>

Duodecim B. 2023. Kielelliset vaikeudet autismikirjon häiriössä. Viitattu 26.3.2024.
<https://www.kaypahoito.fi/nix03211>

Erityisperheet. 2022. Varhaiskasvatus ja perusopetus. Viitattu 23.2.2024.
<https://www.erityisperheet.fi/paivakoti-ja-koulu/>

Finlex 2018. Varhaiskasvatuslaki, 25 § ja 38 §. Viitattu 16.5.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm46111191233680>

HUS. 2024. Neuropsykiatriset häiriöt lapsilla. Viitattu 23.2.2024.
<https://www.hus.fi/potilaalle/hoidot-ja-tutkimukset/neuropsykiatriset-hairiot-lapsilla>

Kankaanpään kaupunki. Tuen tarpeen tunnistaminen. Viitattu 23.2.2023.
<https://www.kankaanpaa.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/perusopetus/oppimisen-tuki/tuen-tarpeen-tunnistaminen/>

Kramer, L. 2023. Color meanings and the art of using color symbolism. 99designs. Viitattu 13.4.2024. <https://99designs.com/blog/tips/color-meanings/#green>

- Laaksonen, A. 2008. Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajaoppilaat. Viitattu 23.2.2024. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/download/91325/50269/>
- Lapin AMK. 2024. Millainen on opinnäytetyö. Viitattu 23.3.2024. <https://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Oppaat-ja-ohjeet/Opinnaytetyo>
- Launonen, K. 2007. Monikielisuuden haasteet kielihäiriöiden tunnistamisessa ja kuntoutuksessa. Virittäjä- Kotikielen seuran aikakauslehti 111 (2), 240. Viitattu 26.3.2024. https://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/2007_240.pdf
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020. Tunnista ja näe ADHD-lapsen supervoimat. Viitattu 26.3.2024. <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/tunnista-ja-nae-adhd-lapsen-supervoimat/>
- MCS-Management Consulting Services. 2020. PDCA-malli ja jatkuva parantaminen. Viitattu 26.3.2024. <https://mcs.fi/pdca-malli-ja-jatkuva-parantaminen/>
- Mielenterveystalo. 2024. Lapsen valikoiva puhumattomuus. Viitattu 23.2.2024. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/ahdistus/lapsen-valikoiva-puhumattomuus>
- Neuromoninaiset. 2024. Sanasto. Viitattu 8.4.2024. <https://www.neuromoninaiset.fi/sanasto>
- Näe Nepsy. 2024. Näe neuropsykiatriset vaikeudet. Viitattu 23.2.2024. <https://naenepsy.fi/>
- Opetushallitus A. 2024. Maahanmuuttotaustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa. Viitattu 20.3.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotaustaiset-oppijat-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus C. 2024. Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on. Viitattu 27.4.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus E. 2024. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 12.5.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Opetushallitus D. 2024. Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa. Viitattu 23.2.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/monialainen-yhteistyo-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus B. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 23.2.2024.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 23.2.2024.

<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Papunet. 2024. Tukiviittominen. Viitattu 3.4.2024. <https://papunet.net/tukiviittominen/>

Tasa-arvoinen varhaiskasvatus. 2024. Yhteistyö perheiden kanssa. Viitattu 15.5.2024.

<https://tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/aiheet/yhteisty-perheiden-kanssa/>

Terveystalo. 2024. Autismi ja autismikirjon häiriöt. Viitattu 23.2.2024.

<https://www.terveystalo.com/fi/tietopaketit/autismi-ja-autismikirjon-hairiot#Mit%C3%A4+on+autismin+kirjo%3F>

Tolonen, A. 2020. Anu Laurilan lapsi jäi päiväkodissa ilman apua ja seuraukset ovat kalliit.

YLE. Viitattu 11.3.2024. <https://yle.fi/a/3-11182442>

Varhaiskasvatuslaki (10/2018). Viitattu 23.2.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm46651396492416>

Vantaan kaupunki. 2024. Kieli-, kulttuuri ja katsomustietoinen varhaiskasvatus. Viitattu

13.5.2024 <https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/palvelu/kieli-kulttuuri-ja-katsomustietoinen-varhaiskasvatus>

Voppi. 2024. Visualisointi opetuksessa. Viitattu 13.4.2024.

<https://www.voppi.fi/sisalto/visualisointi-opetuksessa/>

Kuvat

Kuva 1: PDCA-malli	20
Kuva 2: Oppaan kansi.....	26

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset toimintayksikössä työskenteleville.....	42
Liite 2: Haastattelukysymykset erityisopettajalle ja toimintaterapeuteille.....	43
Liite 3: Opas.....	41

Liite 1: Haastattelukysymykset toimintayksikössä työskenteleville

Haastattelukysymykset

- Mikä on koulutustaustasi ja kauan olet ollut töissä varhaiskasvatuksessa?
- Kohtaatko työssäsi paljon S2-lapsia? Entä nepsylapsia? (joko virallinen diagnoosi tai selvä epäily)
- Minkälaista moniammatillista yhteistyötä päiväkodissanne on?
- Miten tuette nepsylapsia (tai nepsypiirteitä omaavia) päiväkodissanne? Miten piirteitä tunnistetaan?
- Mitä menetelmiä/toimintatapoja/apuvälineitä teillä on käytössä S2-lasten kielellisen kehityksen tukemiseen? Tuleeko mieleen mitään osa-aluetta, jossa olisi vielä kehitettävää tähän liittyen? Minkälaista toimintaa tarvittaisiin, jotta toiminta S2-lasten kielellisen kehittymisen hyväksi olisi entistä parempaa?
- Oletko työurasi aikana kohdannut S2-lapsia, joista olisi selvästi voinut huomata, että heiltä löytyy nepsy-piirteitä? Miten tällaisissa tilanteissa on toimitettu?
- Onko nepsy-piirteitä hankalampaa havaita, kun ottaa huomioon kielimuurin vaikutukset (eli sen, että suomen kielellä kommunikoiminen ei ole lapsen äidinkieli)? Tuleeko ajatelleeksi, että kyseessä voi olla nepsy-piirteisiin liittyviä haasteita vai yhdistääkö haasteet helposti vain kaksikielisyyden ”piikkiin”?
- Koetko tarvetta oppia vielä enemmän menetelmiä neuropsykiatristen piirteiden (autismi, ADHD) tunnistamiseen ja yksilöllisen tuen tarjoamiseen?

Liite 2: Haastattelukysymykset erityisopettajalle ja toimintaterapeuteille

1. Mikä on koulutustaustasi ja kauanko olet ollut alalla?
2. Kohtaatko työssäsi paljon nepsyypirteisiä S2-lapsia (joko virallinen diagnoosi tai epäily)?
3. Vaikuttaako se, että lapsella on äidinkielenä jokin muu kuin suomi siihen, että nepsyypirteitä olisi vaikeampi tunnistaa?
4. Millä tavoin nepsyypirteitä voi lähteä tunnistamaan lapsella, jonka äidinkieli on muu kuin suomi?
5. Mitä vinkkejä tai työkaluja teillä olisi antaa varhaiskasvatuksessa työskenteleville, jotka haluavat tunnistaa/tukea nepsyypirteisistä S2-lastista (ikäryhmä 3-6-vuotiaat)?

Liite 3: Opas



SISÄLLYSLUETTELO

ALUKSI.....	3
MITEN TUNNISTAA?.....	4
MITEN TUKEA?.....	9
TUKIVÄLINEITÄ.....	12
HYÖDYLLISIÄ NETTISIVUJA.....	15

ALUKSI

- TÄMÄ OPPAAN SISÄLTÖ PERUSTUU HAASTATTELUISTA SAATUUN TIETOOON
 - S2-LAPSI = LAPSI JOKA EI PUHU ÄIDINKIELENÄÄN SUOMEA
 - NEPSY-PIIRRE= NEUROPSYKIATRINEN PIIRRE
 - ADHD:N KESKEISIMMÄT OIREET: KESKITTÄMISEN VAIKEUDET, TARKKAAMATTOMUUS, TUNNEPURKAUKSET, LEVOTTOMUUS, KÄRSIMÄTTÖMYYS
 - AUTISMIN KESKEISIMMÄT OIREET: VAIKEUDET SOSIAALISESSA VUOROVAIKUTUKSESSA, TOISTUVAT KÄYTTÄYTYMISMALLIT, AISTIYLIHERKKYYS,
- 3 KIELELLISEN KEHITYKSEN HAASTEET.



MITEN TUNNISTAA?

- NEPSYPIIRTEITÄ ON USEIN HAASTAVAMPAA TUNNISTAA S2-LAPSELLA
 - ILMIÖSTÄ EI LÖYDY AIEMPAA TUTKIMUSTA JA SIITÄ SYYSTÄ PEREHTYMINEN AIHEESEEN ON MERKITYKSELLISTÄ JA AJANKOHTAISTA
 - NEPSYLASTEN RYHMÄ ON HETEROGEEENINEN, ELI JOKAISEN LAPSEN OIREET JA PIIRTEET OVAT HYVIN YKSILÖLLISIÄ
 - LAPSEN AKTIIVINEN HAVAINNOINTI PÄIVÄKODISSA JA TIIVIS YHTEISTYÖ VANHEMPIEN
- 4 KANSSA

HAVAINNOINTI PÄIVÄKODISSA



- VÄLTTEEEKÖ LAPSI TIETTYJÄ RUOKIA ESIM. KOOSTUMUKSEN TAKIA?
- ONKO LAPSELLA AISTIYLIHERKKYYKSIÄ? ESIM. VAATTEIDEN TUNTUMA IHOLLA
- REAGOIKO OMAAN NIMEEN JA OTTAAKO KATSEKONTAKTIA?
- SEURAAKO LAPSI TOISTEN TEKEMISTÄ VAI JÄTTÄÄKÖ MUUT HUOMIOIMATTA?



5

- ONKO LAPSI KIINNOSTUNUT MUISTA LAPSISTA?
- JAKSAAKO LAPSI KESKITTYÄ PITKÄKESTOISESTI YHTEEN ASIAAN?
- MITEN SIIRTYMÄTILANTEEN SUJUVAT?
- ONKO LAPSELLA MANEEREJA (=KAAVAMAINEN TOISTUVA TAPA), KUTEN KÄSIEN HEILUTTELU, VAHVOJEN AISTIMUSTEN HAKEMINEN KEHOON HYPPIMÄLLÄ, PYÖRIMÄLLÄ, LATTIALLE HEITTÄYTYMÄLLÄ, TIUKKOIHIN PAIKKOIHIN HAKEUTUMALLA, KEINUMALLA, VOIMAKASTA JA JATKUVAA VARVISTUSTA LIIKKUESSA?



6

- ONKO LAPSELLA JOKIN VAHVA KIINNOSTUKSEN KOHDE, JOSTA HÄN OPPII HELPOSTI UUTTA TIETOA JA SE TOISTUU LAPSEN PUHEESSA JA LEIKISSÄ PITKÄN AIKAA?
- ONKO LAPSELLA KOMMUNIKAATIOTAITOJEN JA PUHEEN SEKÄ KIELITAIDON KEHITYKSEN HITAUTTA TAI TAANTUMAA?
- ONKO LAPSELLA VAIKEUTTA JOUSTAA LEIKEISSÄ, ASETTUA TOISEN ASEMAAN TAI OTTAA TOISEN IDEAT HUOMIOON?
- REAGOIKO LAPSI MUIDEN ELEISIIN JA ILMEISIIN?



7

YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA



- MITEN ÄIDINKIELELLÄ KOMMUNIKOINTI PERHEENJÄSENTEN KANSSA SUJUU?
- ONKO LEIKKI IKÄTYYPILLISTÄ VAI LÄHINNÄ SENSOMOTORISTA?
- KUINKA PALJON LAPSELLA ON RUUTUAIKAA, MITÄ KATSOO?
- ONKO LAPSI KOTONA OMATOIMINEN?
- ONKO LAPSEN PERHEESSÄ TAI SUVUSSA NEPSYPIIRTEISYYTTÄ?



8

MITEN TUKEA ?

- ENNAKOINTI JA RUTIINIT
 - AUTTAA TURVALLISUUDEN TUNTEEN LUOMISESSA
 - VÄHENTÄÄ LAPSEN KUORMITTUMISTA
- TOIMINNAN KUTEN LAULUJEN JA SATUJEN TOISTO
- KUVAKOMMUNIKOINTI JA TUKIVIITTOMAT
- ERILAISET TUKIVÄLINEET
- PILKOTTUJEN OHJEIDEN TARJOAMINEN



9

- LEIKKIIN HOUKUTTELUSSA LAPSEN OMIEN KIINNOSTUKSEN KOHTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN
- LAPSEN ALOITTEISIIN VASTAAMINEN RAUHALLISESTI
 - EI KATSEKONTAKTIIN PAKOTTAMISTA
- PIENRYHMÄTOIMINTA
 - RAUHALLISET JA HILJAISET SIIRTYMÄT
 - YKSILÖLLISEMPI OHJAUS
- MAHDOLLISIMMAN SENSITIIVINEN VUOROVAIKUTUS



10

- **LAPSEN VIREYSTILAN SÄÄTELYN TUKEMINEN**
 - VIREYSTILAN RAUHOITTAMINEN JA NOSTAMINEN
 - VIREYSTILAAN VOI VAIKUTTA A ESIM. ERILAISILLA VALOILLA, ÄÄNIMAAILMOILLA TAI KEHON AISTEJA JA LIKKUMISTA HYÖDYNTÄEN
- **MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ**
 - VARHAISKASVATUKSEN ERITYISOPETTAJA
 - TOIMINTATERAPEUTTI
 - KIELI- JA KULTTUURIOPETTAJA
 - NEUVOLAN TYÖNTEKIJÄ
- **VARHAISKASVATTAJAN OMA TIETÄMYS JA SEN KAUTTA LAPSEN PAREMPI YMMÄRTÄMINEN**



11

TUKIVÄLINEITÄ:

PAINOPEITTO JA -ELÄIN



AUTTAA LASTA
RAUHOITTUMAAN JA
RENTOUTUMAAN
ESIMERKIKSI NUKKUMAAN
KÄYDESSÄ

HYPISTELYLELUT



HELPOTTAA
HYPERAKTIIVISTA LASTA
PYSYMÄÄN PAIKOILLAAN JA
KESKITTYMÄÄN
KUUNTELEMISEEN JA
KATSELEMISEEN

12

NYSTYRÄTYINY JA JALKARULLA



AUTTAA LASTA
KESKITTYMÄÄN
ISTUMATYÖSKENTELYS-
SÄ

13

KUVAKORTIT



HAVAINNOLLISTAA
TOIMINTOJA, SELKEYTTÄÄ
OHJEITA, AUTTAA
YMMÄRTÄMÄÄN

KUULOSUOJAIMET



VÄHENTÄVÄT
AISTIYLIKUORMITUSTA JA
VOIVAT AUTTAA
KESKITTYMÄÄN ESIM. LEIKKIIN
JA TEHTÄVÄÄN PAREMMIN

14

PURULELUT



AUTTAVAT
KESKITTYMISESSÄ
LAPSELLA, JOKA
LAITTA SUUHUN
ASIOITA

HYÖDYLLISIÄ NETTISIVUJA:



AUTISMILIITTO

[HTTPS://AUTISMILIITTO.FI/](https://autismiliitto.fi/)

- LAAJASTI TIETOA AUTISMINKIRJOSTA LAPSILLA
- MATERIAALIA JA AINEISTOA
- TIETOA KOULUTUKSISTA JA TAPAHTUMISTA
- KOKEMUSASIAANTUNTIJOIDEN TARINOITA
- NEUVONTAPALVELU
- TUKIMENETELMIÄ
- TIETOA AUTISMISTA KULTTUURIEROT HUOMIOIDEN
- KIRJOJA JA OPPAITA AIKUISILLE JA LAPSILLE

15



[HTTPS://WWW.NEUROMONINAISSET.FI/](https://www.neuromoninaiset.fi/)

- SIVUILLA VOIT TESTATA OMAA TIETÄMYSTÄSI NEUROEPÄTYYPILLISYYDESTÄ LEIKKIMIELISILLÄ MUTTA TÄRKEILLÄ TESTEILLÄ
- LAAJA JA SELKEÄ SANASTO NEUROMONINAISUUTEEN JA NEUROKIRJOON LIITTYVISTÄ SANOISTA JA KÄSITTEISTÄ

16

ADHD

LIITTO

[HTTPS://ADHD-LIITTO.FI/](https://adhd-liitto.fi/)

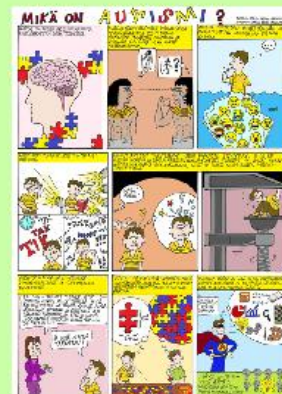
- LAAJASTI TIETOA ADHD:STA JA SEN ESIINTYMISESTÄ LAPSILLA
- TIETOPANKKI AMMATTILAISILLE
- KURSSEJA JA NEUVONTAA
- KOKEMUSKERTOMUKSIA
- VERKKOKAUPPA, JOSTA VOI TILATA TYÖYHTEISÖÖN KIRJOJA, OPPAITA, JULISTEITA SEKÄ ESITTEITÄ

17

#NÄENEPSY

[HTTPS://NAENEPSY.FI/](https://naenepsy.fi/)

- TIETOA NEPSYPIIRTEISEN IHMISEN HAASTEISTA JA VAHVUUKSISTA
- LYHYIDEN SARJAKUVIEN KAUTTA HAVAINNOLLISTAVAA TIETOA AUTISMISTA JA ADHD:STA
- NÄKÖKULMIA JA TARINOITA



18



KANKAANPÄÄ

[HTTPS://WWW.KANKAANPAA.FI/VARHAISKASVATUS-JA-KOULUTUS/PERUSOPETUS/OPPIMISEN-TUKI/TUEN-TARPEEN-TUNNISTAMINEN/](https://www.kankaanpaa.fi/varhaiskasvatus-ja-kooulutus/perusopetus/oppimisen-tuki/tuen-tarpeen-tunnistaminen/)

- TYÖKALU NEPSYPIIRTEIDEN TUNNISTAMISEEN, PITÄÄ SISÄLLÄÄN AUTISMIKIRJON HÄIRIÖT, LUKIVAIKEUDET, HAHMOTTAMISEN VAIKEUDET SEKÄ AISTITIEDON SÄÄTELYN PULMAT
- ERILAISIA KYSYMYKSIÄ, JOIDEN AVULLA POHTIA HÄIRIÖIHIN LIITTYVIÄ PIIRTEITÄ
- SISÄLTÄÄ MYÖS LINKKEJÄ TIETÄMYKSEN KARTOITTAMISEN TUEKSI

19

DIVED

buokčal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuuriin • dyk i diversitet

[HTTPS://DIVED.FI/](https://dived.fi/)

- KIELI- JA KULTTUURITIE TOISEN OPETTAJUUDEN JA OPETTAJANKOULUTUKSEN KEHITTÄMISHANKE
- KÄYTÄNTÖJÄ, IDEOITA, LINKKEJÄ JA VINKKEJÄ VARHAISKASVATUKSEEN
- KULTTUURITIE TOISUUTTA
- IDEOITA IDENTITEETIN VAHVISTAMISEEN JA RYHMÄYTYMISEEN
- KIRJAVINKKEJÄ

20